

ŽELJEZAR

1957

2

Vesti

PREKLICI

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, glasečih se na sledeča imena: Žust Janez, elektro peč, Zajc Ivan, žična valjarna, Ravnik Maks, martinarna in Bekan Momčilo, Javornik III.

PREKLIC

Podpisana Angela Železnikar preklicujem žaljive besede, ki sem jih izrekla Jakelj Jerci iz konstrukcijske delavnice in se ji zahvaljujem, da je odstopila od tožbe.

Angela Železnikar

PREKLIC

Preklicujem kot neresnično in obžalujem vse, kar sem žaljivega govorila o tov. Sedej Vidi z Javornika, Savska 5 in obljubljam, da je ne bom več žalila ter se ji zahvaljujem, da je odstopila od tožbe.

Mežnarc Ivanka,
Vrba št. 27

ZAHVALA

Ob težki in nenadomestljivi izgubi našega dobrega moža in očeta

FRANCA OSENKA

se najtopleje zahvaljujemo prebivalstvu Javornika in Koroške Bele za sočustvovanje. Ob tej priliki izrekamo iskreno zahvalo primariju v jeseniški bolnišnici dr. Francu Brandsteterju in zdravniku dr. Vidaliju, kakor tudi osebju internega oddelka za pozornost, skrb in nego v času njegovega zdravljenja v omenjeni bolnišnici. Zahvaljujemo se tudi pevcem in godbi za ganljive žalostinke, članom igralske družine DPD Svoboda ter vsem, ki so nam v težkih dneh stali ob strani. Iskrena zahvala številnim darovalcem vencev in cvelja, kakor tudi govornikom za poslovilne besede pred osnovno šolo in ob odprtem grobu, kakor tudi mnogim prijateljem in znancem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti v prerani grob. Posebna zahvala tudi njegovim bivšim sodelavcem iz vzdrževalnih obratov Javornik III. za denarno pomoč.

Žalujoči:

žena Zofija, sin Franci, snaha Dana,
hčerki Marica in Anica ter ostalo
sorodstvo.

PREKLIC

Personalni oddelek Železarne Jesenice preklicuje veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno naslednjih delavcev, ki se niso vrnili na delo: Simič Dragotin, martinarna — št. izkaznice 15607, Ramovš Franc, Javornik I — št. izkaznice 18936 in Vončina Henrik, valjarna 2400 — št. izkaznice 17385.

Pridno nabiramo denar za spomenik

V zadnjih številkah Železarja smo bralce obvestili na začetek priprav namenjenih zgraditvi centralnega spomenika padlim borcem NOB na Jesenicah. Pripravljalni odbor, ki ga vodi predsednik očinskega ljudskega odbora tov. Maks Dolinar, je poleg drugih del začel tudi z nabiralno akcijo med prebivalstvom. Začetek te akcije, je bil kar uspešen, saj je doslej zbranih blizu din 400.000.—.

Pripravljalni odbor je med drugim odločil, da bo imena darovalcev redno mesečno objavil v našem glasilu. V zvezi s tem navajamo imena prvih darovalcev in sicer:

	din
Občinski sindikalni svet, Jesenice	100.000
Restavracija Triglav, Jesenice	100.000
Trgovsko podjetje Rožca, Jesenice	30.000
Železniško transp. podjetje, Ljubljana	25.000
Rešilna postaja Jesenice	10.000
Knjigarna Jesenice	10.000
Kinopodjetje Jesenice	25.000
Vino Gorenjka, Jesenice	27.000
Dovič Marta, šivilja, Jesenice	10.000
Kmetijska zadruga Kranjska gora	5.000
Kino Radio, gostišče	5.000
Gostišče Vipavec, Jesenice	5.000
Jugošped, Beograd	4.000
Podjetje „Kroj“, Jesenice	4.000
Svete Henrik, mizarstvo, Jesenice	5.000
Šoberl Leopold, dimnikar, Jesenice	1.000
Noč Alojz, pekovski mojster	1.000
Urbas Franc, Moste	1.000
Hudovernik Francka	1.500
Bizjak Fani, gostilničarka	2.000
Kavalar Jože, soboslikar	5.000
Knific Jože	1.500
Trg. podjetje „Kovinar“, Jesenice	10.000
Skupaj	400.000

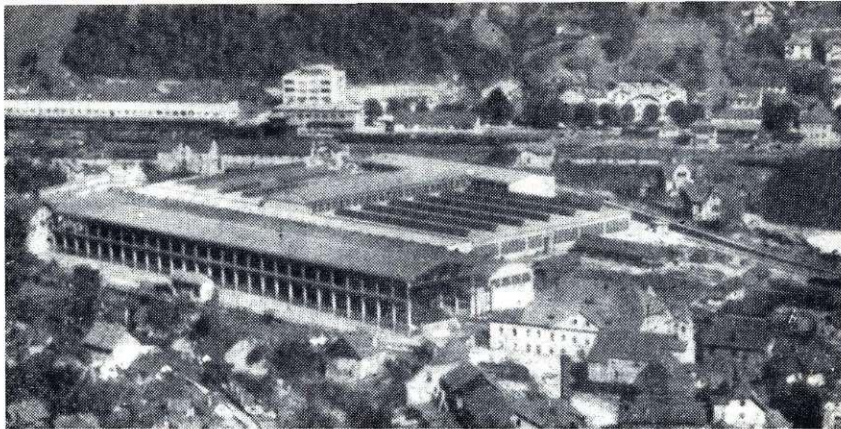
ŽELEZAR - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE • FEBRUAR 1957 — ŠT. 2 — LETO 6

Izdaja tovarniški odbor Sindikalne podružnice ŽJ / Ureja uredniški odbor / Odgovorni urednik: Janko Burnik, Obrtniška 31 / Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja« Tehniški muzej Železarne Jesenice. Tel. 271. - Dopise in fotografije pošiljajte na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. - Rokopisi se ne vračajo. / Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. / Klišee izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju.

Prva in zadnja stran ovitka: Pri Plavžih — sta delo akademskega slikarja Jaka Torkarja.

Novi
predelovalni
obráti na
Jesenicah

Foto Mikelj
Matevž

Ivan Saksida,
sekretar
tvarniškega
komiteja ZK:

Včeraj, danes, jutri...

Nenehna je borba delavskega razreda pri graditvi socialističnih odnosov, prav tako pa je poglavitna vsebina dela in naporov članov organizacije Zveze komunistov v tovarni in izven nje. Krepitev vloge delavskega razreda se izraža predvsem pri utrjevanju socialistične demokracije v celotnem življenju in razvoju države, kakor tudi pri delavskem samoupravljanju na gospodarskem področju. Tu prihaja do vedno večje veljave tudi razširjanje boja za dvig socialistične zavesti delovnih ljudi, njihovo politično, ekonomsko in tehnično usposabljanje za izpolnjevanje nalog, ki jih narekuje delavsko in družbeno upravljanje, vse to je važno in pomembno delo organizacij Zveze komunistov. Te naloge zahtevajo večjo samostojnost in tudi več znanja. Komunisti se moramo boriti v naših delavskih svetih ter v delovnih kolektivih za dosledno in pravilno izvajanje gospodarske politike, kar terja tudi solidno politično in organizacijsko pripravo. Vedeti je treba, da so naši delavski sveti še razmeroma mladi in neizkušeni, zato moramo prav komunisti prispevati, da bodo člani teh svetov na svojih zasedanjih razpravljali in dajali tudi koristne predloge, skrbeti pa bo treba tudi za to, da bo do veljave prihajala kolektivna volja in odgovornost članov organov delavskega in družbenega upravljanja.

Komunisti moramo biti dosledni borci za odpravljanje birokratskih tendenc, ki se tu in tam še vedno pojavljajo v naših grupnih delavskih svetih. Kljub temu so delavski sveti pri svojem delu v času svojega obstoja dosegli lep napredek, obogatili pa so se tudi z dragocenimi izkušnjami. Če upoštevamo, da so bile materialne možnosti

omejene, so bili proizvodni in drugi uspehi zadovoljivi.

Člani organizacije Zveze komunistov moramo biti nosilci socialistične misli, našim sodelavcem v obratnih kolektivih pa moramo posredovati dragocene in koristne lastnosti, ki morajo krasiti slehernega izmed nas; vztrajnost, pravičnost itd.

Zavedati se moramo, da je nenehno poudarjanje teh dobrih lastnosti pri naših ljudeh bilo uspešno in da bodo naši sodelavci tudi v bodoče kar najbolj ugodno sprejemali dobronamerne smernice, ki jim bodo koristne pri njihovem nadaljnjem delu.

Naš narodnoosvobodilni boj je rodil dragocene sadove in rezultate, ki pa jih v mnogih primerih ne cenimo pravilno. Priznati moramo, da je ugled naše Jugoslavije vedno večji in poudariti moramo, da je vloga Zveze komunistov in njenih članov bila in bo tudi v bodoče odločilnega pomena za povečanje napredka in blaginje nas vseh. Komunisti ne smemo dovoliti, da bi se utopili v svojem okolju, pač pa moramo biti nosilci napredka, kakor jih je dala znanost marksizma - leninizma. Prav tako komunisti ne smemo dovoliti, da bi popuščali pri svojem delu spričo vsakdanjih težav, temveč moramo imeti pri vsem tem široko obzorje. Komunisti smo bili v času NOB dosledni pri izpolnjevanju gesla o bratstvu in edinstvu, med ljudmi pa smo sejali duha pravičnosti in ljubezni, celo do tistih, ki so bili zapeljani. Prav zaradi tega moramo biti tudi danes spričo tolikih problemov in težav vztrajni, kakor smo bili v vojnih in prvih povojnih letih.

Ne bojim se javno povedati, da tovarniški komite ZK z nekaterimi komunisti ni zadovoljen, predvsem zaradi njihovega zadržanja, kajti prehitro so klonili pred vsakodnevni težavami in vrgli puško v koruzo. Če smo se komunisti znali boriti proti premočnemu sovražniku med štiriletno narodnoosvobodilno borbo, tedaj ne bo težko premagati težav in problemov, ki jih seveda ni malo. Naš cilj je in bo tudi v bodoče dokončna zgraditev socializma. Vendar socializem ni samo v tem, da gradimo nove tovarne itd. Socializem je nekaj več. Ne smemo dovoliti, da bi bila ideja marksizma - leninizma kompromitirana, kajti mnogi narodi, ki so si že priborili svojo neodvisnost in tudi narodi, ki še živijo v kolonialnem sistemu, vidijo v naši Jugoslaviji svetel vzor. Če bi grešili v tej smeri, tedaj bi prizadejali veliko škodo ne samo sebi, temveč tudi stvari mednarodnega socializma in napredni miselnosti in to prav v času, ko se utrjujejo mednarodni odnosi.

Če je temu tako, tedaj ni prav, da se nekateri člani Zveze komunistov odtegujejo svojemu delu z izgovorom, češ, ne izplača se boriti, saj jih itak dobivamo po glavi, kadar rečemo ali predlagamo nekaj pametnega in poštenega. Tega ne zanikamo, ker je res bilo nekaj takšnih primerov. Vendar bi se moral vsak prizadeti v takem primeru še bolj zavzeti za svoje stališče in s svojim vzgledom dokazati, da je pravica na njegovi strani. Zaradi tega seveda ne gre popuščati pri delu in zavzemati pasivno stališče do udejstvovanja v družbenih in političnih organizacijah.

Osnovne organizacije Zveze komunistov v naši tovarni, ki delujejo v posameznih obratih in oddelkih, so polagale obračun enoletnega dela v dneh od 9.—21. januarja 1957. Osnovne organizacije ZK so dobro uspevale pri svojem delu v tistih obratih, kjer so komunisti upoštevali že navedena načela in je vedno prišla do polnega izraza vloga Zveze komunistov ter ni prišlo do trenj, ki več ali manj vplivajo na storilnost in tudi zadovoljstvo ljudi. Tem organizacijam je dala konferenca še boljše smernice in naloge za njihovo bodoče delo. Nekaj nasprotnega pa so doživeli tiste osnovne organizacije Zveze komunistov v obratih, kjer vodstva in tudi komunisti niso odigrali v celoti dobro svoje vloge. V teh organizacijah je večkrat prišlo do izraza licemerno, demagoško ponašanje vodstev in članov demagoško in neodgovorno ponašanje vodstev in članov OOOZK, kar je pokazalo na sami konferenci, kakor tudi na vseh področjih dela precejšnjo škodo. Referati na teh konferencah so bili dobro pripravljeni, vsestransko pa so bile ocenjene dobre

in slabe strani dela OOOZK v obratih. Tovarniški komite v naši tovarni je prav tako ugotovil, da se je položaj po zadnjem aktivu, ki je bil lani v mesecu oktobru na Jesenicah, precej izboljšal. Program, ki je bil sprejet na omenjenem aktivu, pa koristno služi našim osnovnim organizacijam pri njihovem delu. Prav tako so nam dragoceni napotki in smernice sekretarja CK ZKS tov. Miha Marinka in Toma Brejca in že danes lahko ugotavljamo, da se je v precejšnji meri dvignila zavest pri naših komunistih kakor tudi pri ostalih sodelavcih v našem kolektivu.

Dne 12. 2. 1957 je bila v veliki dvorani sindikalnega doma pri Jeleni IX. redna letna konferenca Zveze komunistov naše Železarne. Konference se je udeležilo 168 voljenih delegatov iz 27 osnovnih organizacij ZK, kakor tudi gostje iz Zenice, Litostraja, Iskre, Verige iz Lesc in organizacijski sekretar Okrajnega komiteja ZK tov. Jensterle Albin, sekretar Obč. komiteja ZK tov. Ivo Ščavničar, predsednik ObLO tov. Maks Dolinar, tehnični direktor železarne, tov. ing. Konstantin Rebek, obratovodja martinarne tov. ing. Prešeren in drugi.

Poročilo tovarniškega komiteja je pripravljeno tako, da so delegati kakor tudi gostje lahko sodelovali v razpravi, ki je bila zelo razgibana. V razpravi so komunisti glasno in jasno povedali svoje mnenje, konferenca pa je sprejela tudi vrsto koristnih predlogov.

Tov. Jensterle je v svoji razpravi ugodno ocenil delo naše organizacije, grajal pa je tudi naše stališče do sprejemanja mlajših delavcev v vrste Zveze komunistov. Plodna razprava na že omenjeni konferenci je dala napotilo novoizvoljenemu komiteju za aktivno delo pri opravljanju častnih in tudi odgovornih nalog, ki se postavljajo pred organizacijo Zveze komunistov. Konferenca je izvolila nov, 15 članski tovarniški komite, ker so bili delegati mnenja, da je bilo treba povečati število članov sedanjega komiteja od 11 na 15 članov.

V tovarniški komite so bili izvoljeni naslednji tovariši: Franc Horjak iz martinarne, Janko Verdnik, garaža, Jože Ulčar, elektropeč, Peter Zbonlar, Javornik I., ing. Ivan Arzenšek iz glavne pisarne, Rok Globočnik, žebljarna, ing. Alojz Pohar, plavž, Zdravko Črv, Javornik I., Justin Talar, Javornik III., Bogdan Knaflič, glavna pisarna, Ivan Zemva, gradbeni oddelek, Dante Jasnič, glavna pisarna, Stanko Mugerli, glavna pisarna, Slavko Markelj, jeklovlek in Ivan Saksida, prometni oddelek.

Izvoljeni člani komiteja bodo svojo dolžnost opravili, če bodo izpolnjevali postavljene naloge po že določenih smernicah.

Sklepi IX. rednega zasedanja Delavskega sveta

1. Družbeni plan podjetja se ne sprejme na tem zasedanju, ker še niso jasne perspektive glede cen in se bo ta plan sprejel obenem s finančnim planom podjetja.

2. Glede ureditve plač v podjetju je DS posamezno sprejel sledeče sklepe:

a) Kot osnova za ureditev plač uslužbencev se sprejme izvršena analitična ocenitev delovnih mest uslužbencev. Ta osnova naj bo orientacija za to ureditev. Za druga delovna mesta ocenitev še ni izvršena in se zato to vprašanje reši samo za uslužbence.

b) Za delovna mesta delavcev je še nadalje osnova za ureditev plač sedaj veljavna tarifna postavka z možnostjo prehodnega popravka.

c) DS sprejme predlog komisije za plače, da se za uslužbence in delavce, ki delajo po času ter delovodje, odrede tarifne postavke v razponu. Za delavce, ki delajo v normi, se formirajo fiksne tarifne postavke.

d) DS pooblasti UO, da uredi preliv mase plače iz delovnih mest delavcev po času, na delovna mesta, ki delajo po normi. Delovnim mestom se doda poleg 500 din in 10 odnosno 5% poviška se fiksni znesek za VK 5, za KV 3 in za PK 1 din. Na isti način se uredi razpon za uslužbence iz mase, ki je določena za uslužbenske plače.

e) DS pooblasti UO, da podrobneje uredi preliv mase plač iz višje v nižjo skupino in bo o tem podrobnem predlogu DS naknadno sklepal.

f) Za dokončno ureditev tarifnih postavk delavcev in uslužbencev se grupnim delavskim svetom odobri primerna vsota.

g) Načelno se je držati pri določanju plač in tarifnih postavk ocenitve delovnih mest, ne glede na to ali se s tem tarifne postavke ali plače znižajo.

h) Prvi obračun za tista delovna mesta, ki bodo plačana v razponu, se izvrši v predvidenem povprečju. V razponu bodo određene plače in tarifne postavke v naslednjih obratih: vzdrževalni obrati, promet, transport, energijski, OTK, komunala, sekretariat in nabavni.

Vprašanje obratnih vzdrževalcev se predloži UO v ponovno razpravo.

3. Odobri se predlog komisije za tarifna vprašanja glede novih delovnih mest za obrate: vis. peč, jeklarno, žično valjarno, transport, elektrodni oddelek in šamotarno, ki predlagajo v vsakem od navedenih obratov po eno novo delovno mesto in sicer „asistenta za vzdrževanje“.

Predlagano povišanje tarifnih postavk za asistente vzdrževanja v valjarni 2400, Javorniku I, Javorniku III naj se uredi po no-

vem tarifnem pravilniku z veljavnostjo od 1. 1. 1957.

4. V zvezi z investicijami za leto 1957 so bili postavljeni naslednji sklepi:

a) DS smatra, da se pogodbe z banko ne morejo stornirati, temveč se kvečjemu lahko spremene v smislu kriterijev, kot jih je postavila skupščina. Torej se smatra tranša, dodeljena za leto 1957, kot parcialna tranša v okviru posojila.

b) V primeru storno pogodb z inozemskimi dobavitelji mora naše podjetje stornirati štiri pogodbe. Odrejeni čas 14 dni smatramo, da je za razčiščenje vprašanja obvez, ki po stornu nastajajo, prekratek. DS predlaga vsaj 30 dni.

c) Ker se ne more oceniti, v kakšni fazi se nahajajo dela pri podjetjih — dobaviteljih in da ne bi mogel obstojati v slučaju storna sum o kakršnihkoli nepravilnostih, je nujno, da razgovorom prisostvuje predstavnik investicijske banke, ker ta nosi stroške storna.

5. Potrdi se I. del programa koriščenja amortizacijskih skladov za leto 1957 in sicer:

Amortizacijski del za vzdrževanje	552,567.366 din
Amortizacijski del za zamenjavo	296,474.909 din
Skupno	849,042.275 din

6. Iz sklada prodanih osnovnih sredstev se prioriteto nabavi naslednje:

Jeklarna: Nabava 5 voz s haubami	10,000.000 din
Elektrodni odd.: Nabava strojčka za varenje polivinil vrečk	245.500 din
Prometni odd.: 2 nova 4-osna voza	1,405.200 din
Elektrod. odd.: Globinska peč za sušenje bazičnih elektrod	1,761.078 din
Cevalna: 2,5 t žerjav v tem oddelku	11,194.700 din

Tudi v bodoče naj se za črpanje sredstev iz sklada prodanih osnovnih sredstev po strokovni komisiji sestavi prioriteta lista.

7. V bodoče je zaostri borbo za zmanjšanje prekršitve rokov plačila računov na delih po amortizaciji za vzdrževanje, ker se drugače bremenijo amortizacija za prihodnje leto.

8. Pri Upravi stanovanjskega sklada pri ObLO Jesenice najame Železarna Jesenice posojilo za zgraditev stanovanjskih objektov, t. j. stanovanjskih blokov XI., XII. in XVI ter ureditev fasad ostalih blokov v višini 141,719.128 din.

9. DS potrdi pravilnost stališča komisije za vzdrževanje pri DS, da naj bi imela

Železarna Jesenice, ki investira izgradnjo stanovanjskih objektov, tudi pravico razdeljevanja v teh blokih s tem, da uredi to uprava podjetja pri merodajnih forumih na ObLO in šele potem preda objekte stanovanjski skupnosti.

10. Odobri se prodaja osnovnih sredstev po spisku, ki ga je predložila komisija za vzdrževanje v skupni vrednosti 11,179.665

dinarjev, razen osnovnega sredstva, ki je bilo določeno, da ga bo pridobil tov. Pikon Janez, ker privatniki niso upravičeni do nakupa osnovnih sredstev.

11. Zaradi hitrejšje prodaje osnovnih sredstev, ki ležijo na Blejski Dobravi, se pooblasti strokovna komisija, da samostojno prodaja, naknadno pa poroča DS za odobritev.

Nova pota V NAŠEM PLAČNEM SISTEMU

Vsi znaki kažejo, da smo v pogledu nagrajevanja delavcev in uslužbencev krenili na pot, ki obeta pozitivne rezultate. Vključitev 500-dinarskega dodatka v plače in zvišanje plač za 5% za PK in NK delavce ter nižje strokovne uslužbence ter 10% za KV, VK delavce in SS in VS uslužbence, je samo namera, da se ob tej priliki izvede pravičnejša diferenciacija vrednosti dela po posameznih delovnih mestih. Kolektivom je prepuščeno, kako naj sredstva tako zvišane plačnega sklada porazdele. Dovoljeno je prelivanje mase plačnega sklada iz PK, NK delavcev in nižjih strokovnih uslužbencev v KV, VK in SS in VS uslužbence ter obratno. V drugem primeru t. j. prelivanje KV, VK delavcev, SS in VS uslužbencev v PK in NK delavce in nižje strokovne uslužbence, je seveda dovoljeno s privoljenjem odn. pristankom okrajne komisije za plače.

Dosedanji togi sistem tarifnih postavk je mogoče spremeniti in določati plače v razponu. Pri sistemu določanja plač iz ravni v razpone je treba uvesti istočasno tudi ocenjevanje posameznika na delovnem mestu. Ta sistem nagrajevanja omogoča potrebno vzpodbujanje za večjo delovno storilnost tako pri delavcih kakor uslužbencih. Doselej smo tak način nagrajevanja močno pogošali in zato tudi nismo mogli zadovoljivo povečati delovne storilnosti.

Železarna Jesenice se je prav iz navedenih razlogov odločila, da za leto 1957 uvede nov sistem nagrajevanja s plačami v razponu in to za uslužbence in delavce vzdrževalnih obratov, ki delajo po času. Za proizvodne obrate pa bodo tarifne postavke določene v fiksnih zneskih. V proizvodnih obratih je namreč težko uvesti sistem plač v razponu, ker mora normni cenik temeljiti na vnaprej določeni tarifni postavki. Pri plačah v razponu pa se z ocenjevanjem tarifna postavka spreminja navzdol ali na-

vzgor. Ker mora biti obračun cenika norm izražen na odredeno tarifno postavko, s plačami v razponu pa bo nujno, da bodo nekateri delavci imeli večjo tarifno postavko od tarifne postavke za obračun norme in bo tako faktor norme višji, zaradi česar bodo ostali delavci oškodovani na zaslužku.

Za določanje višine tarifnih postavk uslužbencev za tarifni pravilnik za leto 1957 bo služila analitična ocena delovnih mest, katero je izdelal Biro za organizacijo v letu 1956. Sistem plač v razponu bo z individualnim ocenjevanjem omogočil nekoliko večje plače, kakor bi bilo to s tarifnimi postavkami v fiksnih zneskih. Na ta način se bodo tudi izravnale plače na delovnih mestih, katera so bila nižje ocenjena od sedanje vrednosti. Na ta način dejansko uslužbenci ne bodo izgubili na zaslužku. Le nekaj delovnih mest bo ostalo na dosedanjih prejemkih, to pa zato, ker so bila odprta v letu 1956 in se je višina tarifnih postavk določila že na podlagi analitične ocene delovnih mest.

Za delavce analitična ocena delovnih mest še ni do konca izvedena. Zato se pri novem določanju tarifnih postavk v razponu za tarifni pravilnik za leto 1957 ni moglo uporabiti analitične ocene delovnih mest, marveč se je iskalo pravičen razpon glede na vrednost in odgovornost na delovnih mestih in pravilno razmerje med posameznimi kvalifikacijami. V glavnem bodo vsi, tako delavci kakor uslužbenci, dobili nove plače povečane za 5–10%, z razponom pa še celo nekaj več. Ob tej priliki je potrebno naglasiti naslednje:

S tem, ko smo šli na določanje tarifnih postavk v razpone, je bilo mogoče dati nekoliko višje tarifne postavke delavcem v proizvodnji, dočim bodo delavci in uslužbenci s tarifnimi postavkami v razponu prišli do enakih tarifnih postavk z ocenjeva-

njem. Prva ocenitev bo izvršena že vzporedno s sprejetjem novega tarifnega pravilnika. Druga ocenitev pa v teku leta, o čemer bo posebej sklepal CDS. Sistem plač v razponu nam tedaj omogoča, da smo delavcem v proizvodnji takoj zvišali fiksne tarifne postavke za nekaj več kakor 5 in 10%, vsem ostalim pa bo to omogočeno preko ocenjevanja, ki bo upoštevalo doprinos posameznika glede na strokovnost in pridnost.

Morda nekaterim to ne bo všeč. Hoteli bi, da se novi plačni sklad podeli linearno na vse enako. S tem pa bi gotovo ne dosegli zaželenega cilja v pogledu večje proizvodnosti dela. Dosedaj smo vsi ugotavljali, da plačni sistem ni stimulativen in ne dovoljuje, da bi večjo delovno storilnost tudi delu in vloženemu naporu pravilno in pravično nagradili. No, to bo sedaj mogoče. Potrebno bo samo kar najbolj objektivno ocenjevanje posameznikov od strani nadrejenih, ki bodo za ocenitev zadolženi. Z no-

vim plačnim sistemom bomo tako dokončno prelomili z dosedanjim sistemom, v katerem res ni bilo mogoče v teku leta še tako pridnemu delavcu povečati tarifne postavke niti za 0,50 din.

Ali gredo razponi v plačah med posameznimi kvalifikacijami predaleč oz. v prevelik razkorak, je vprašanje, na katerega naj odgovori sam kolektiv. Eno je gotovo, dosednji razponi so odločno premajhni in premalo stimulativni za odgovorna delovna mesta. To velja za delavce kakor uslužbence. Vprašanje pravilne višine osnovnih plač in življenjske ravni je druga zadeva, ki ne sodi v sklop te razprave. Resnica pa je, da bomo z novim plačnim sistemom, ki bo, kakor vse kaže, v najbližji bodočnosti še bolj sproščen, to, kar bomo več naredili in prihranili, sami lahko dali tistim, ki se bodo bolj zalagali.

R. J.

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec januar

Obrat	Stalež	Nezgod						Izpad			
		Smrtne		Ostale		Skupaj		%	dnj	ur	v din
		m	ž	m	ž	m	ž				
Visoke peči	365	—	—	11	—	11	—	3,0	123	984	59.354.—
Martinarna	538	—	—	14	—	14	—	2,6	154	1232	74.314.—
Elektropeč	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Javornik I.	733	—	—	15	1	15	1	2,1	182	1456	87.325.—
Valjarna 2400	220	—	—	3	—	3	—	1,3	121	968	58.389.—
Javornik II.	390	—	—	9	—	9	—	2,3	102	824	49.705.—
Javornik IV.	60	—	—	1	—	1	—	1,6	12	96	5.790.—
Žična valjarna	207	—	—	9	—	9	—	4,3	42	336	20.267.—
Jeklovlek	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Predelovalni	638	—	—	9	—	9	—	1,3	70	560	33.779.—
Cevarne	194	—	—	—	—	—	—	—	34	272	16.407.—
Elektrodni	114	—	—	1	—	1	—	0,9	1	8	484.—
Livarna	192	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Šamotarna	206	—	—	1	—	1	—	0,5	8	64	3.860.—
OTK	153	—	—	1	—	1	—	0,6	2	16	965.—
Energijski	174	—	—	2	—	2	—	1,1	34	272	16.407.—
Mehanična del.	297	—	—	3	—	3	—	1,3	29	232	13.996.—
Konstruktorska	189	—	—	4	—	4	—	2,5	82	656	39.569.—
Elektrodelavnica	126	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gradbeni	218	—	—	1	—	1	—	0,3	18	144	9.688.—
Javornik II.	380	—	—	5	1	5	1	1,4	90	720	43.430.—
Promet	389	—	—	5	1	5	—	1,2	144	1152	69.488.—
Transport	205	—	—	5	1	5	1	2,7	58	464	27.938.—
Kapitalna	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Garaža	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Direkcija	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomožna služba	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Komunalni odd.	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
MIS	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nabavni oddelek	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno	6812	—	—	99	3	99	3	1,4	1307	10.456	630.705.—

Skupaj nezgod 102

Globočnik Franc

**predsednik komisije
za plan
pri delavskem svetu**

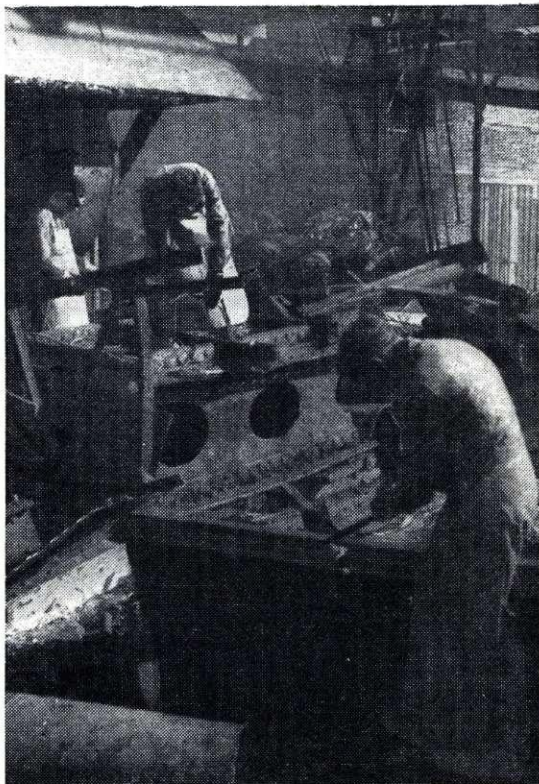
O družbenem planu za leto 1957

Proizvodni plan Železarne za leto 1957 znaša 772.600 ton proizvodov. Zvišanje plana napram izpolnitvi 1956 znaša 7.534 ton ali 0,97%, napram planu 1956 pa znaša zvišanje 14.620 ton ali 1,9%.

Primerjalna tabela izpolnitve 1956 in predvidenega plana 1957 po posameznih obratih je takale:

Izpolnitev 1956	ton	%	Plan 1957
Visoke peči	117.984	96,7	116.000
Martinarna	239.813	102	215.000
Električna peč	9.670	98,9	11.100
Težka proga	115.227	109,7	111.000
		+ 13.000 t	uslug
Lahke proge	45.346	108	45.000
Žična valjarna	41.694	97	43.000
Valjarna 2400	57.398	95,7	60.000
Valjarna 1300	35.010	93,1	38.100
Jeklovlek	3.863	113,6	3.400
Hladna valjarna	9.389	97,3	10.000
Žičarna	35.434	97,1	37.000
Žebljarna	10.230	94,6	10.000
Cevalna	10.688	106,9	10.000
Elektrodni odd.	2.413	60,3	3.000
Livarne	8.055	117,4	7.000
Opekarna	22.850	102	22.400

Blagovna proizvodnja sicer ne kaže bistvenega povečanja, pač pa se zapaža velik

Rezalci starega železa

Foto Torkar

skok v kvalitetnem premiku asortimana in to še prav posebno v onih obratih, kjer so bile vložene investicije.

Proizvodni plan visokih peči je znižan v primerjavi s planom v letu 1956 za 6.000 t, zaradi predvidenega remonta visokih peči št. 1. Količinsko je plan 116.000 t sicer možno izvesti, vendar s predpostavko, da se zagotovi pravočasno tudi vse predvidene surovine in mlin za ostružke.

Martinarna zvišuje svoj proizvodni plan za 10.000 ton. Možnost večje proizvodnje daje uvedba oljne kurjave na pečeh, boljše izkoriščanje kapacitet in količinskega fonda in boljša organizacija dela.

Osnovni pogoji za izpolnitev plana elektro peči so v glavnem dani, razen zagotovitve električne energije, kar lahko bistveno vpliva na izpolnitev plana.

Vroče valjarne zvišujejo svoje plane v smislu boljšega koriščenja kapacitet in količinskih fondov, boljše organizacije dela in povečanja storilnosti. Za uspešno izvajanje postavljenih planov je v valjarnah potrebno rešiti čimprej nekatere važne probleme kakor:

Zmanjšanje zastojev prog. zagotovitev rezervnih motorjev in potrebne rekonstrukcije ogrevalnih peči.

Tudi predelovalni obrati zvišujejo v glavnem svoje proizvodne plane v smislu boljšega koriščenja kapacitet in povečanja storilnosti ter so plani dosegljivi. Zagotoviti jim je treba le potrebno količino kvalitetnega polfabrikata. V žičarni je z nabavo štirih novih vlečnih strojev za patentirano žico možno dvigniti proizvodnjo na 40.000 t. Varilne stroje naše cevarne bo treba v doglednem času zamenjati s stroji kapacitete 15—20.000 ton. Elektrodni oddelek znižuje svojo proizvodnjo zaradi pomanjkanja naročil za gole elektrode. Da se sedanje stanje v tem oddelku popravi, bo potrebno pravočasno pritiči z novimi izdelki in slediti razvoju varilne tehnike, pojačati delo naše komercialne službe s tečaji za tuje varilce, z demonstracijami pri kupcih, z brošurami in prospekti.

Važen del količinskega plana so tudi normativi izplenov, ki bistveno vplivajo na izpolnjenje finančnega plana podjetja. Načelno se postavlja, da se znižanje izplenov za leto 1957 v primerjavi z izpolnitvijo v letu 1956 odobri in upošteva samo v tistih obratih, kjer obstojajo zato objektivni vzroki, t. j. poslabšanje osnovnih surovin ali premik v kvalitetnejši asortiman izdelkov. Pregled premika asortimana v letu 1957 nampram realizaciji 1956 nam daje naslednjo sliko:

	Plan 1957 v tonah	Izvršenje 1956 v tonah
Kotlovska pločevina	2.100	2.100
Ladijska pločevina	19.000	25.000
		inter. obv. 31.000 t
Dinamo pločevina	500	2.000
Dekapirana pločevina	3.000	9.500
Pocinkana pločevina	4.900	6.000
Hladno valj. trakovi		500
Patentirana žica	1.000	4.100
Pocinkana žica	2.900	5.000
Elektrode gole	600	900
Elektrode oploščene	1.800	2.100
Brušeno jeklo	600	400
		(ni naroč.)

Z analizo pogojev dela in možnosti izpolnjenja količinskih planov po obratih se ugotavlja, da je izpolnitev količinskega plana Železarne globalno mogoča, s predpostavko, da so zagotovljene osnovne surovine, električna energija in potrebna delovna sila, ni pa še jasen finančni uspeh

podjetja z ozirom na predvideno podražitev rude za 45% od osnovne cene in nepopolne uspehe poizkusnega obratovanja visokih peči po varianti B1 in B2.

Pregled produkcije prodaje in ustvarjenega dobička v letih 1954, 1955, 1956 in predlog za leto 1957

Leto	Produkcija	% izvr. plana	Prodaja	Dobiček	Udeležba podjetja
1954	708.023	105,8	20.727	4.899	364.936
1955	744.993	98,9	21.511	3.864	356.083
1956	765.066	100,9	22.992	2.607	216.628
1957	772.600		23.360	še ni poznano	

Iz zgoraj navedene tabele o ustvarjeni produkciji, prodaji in dobičku v letih 1954, 1955, 1956 je razvidno, da nam proizvodnja vsako leto vztrajno raste, dočim se ustvarjeni dobiček in udeležba podjetja na dobičku kljub premiku v kvalitetnejši asortiman vedno manjša. Za leto 1957 finančna situacija podjetja zaradi nameravane podražitve rude in dela visokih peči še ni jasna. Glede na to, da se plan visokih peči še preverja in bo potrebno v izdelavi finančnega plana podjetja za leto 1957 upoštevati nekatere korekture v predvidenih postavljenih normativih potrošnje materiala (koks) ter podražitev rude za 45%, je Delavski svet Železarne sklenil, da se družbeni plan ne bo sprejel ločeno po količini in finančni plan, temveč se bo sprejel količinski plan skupno s finančnim, ko bo jasna tudi finančna situacija podjetja.

Karel Destovnik - Kajuh

Mož ded

Petdeset let je v tovarni umiral
in delal za druge kot vol;
nikdar se smejal ni, nikdar se upiral,
po šihu je sklonjeno šepal domov.

Tih je in skromen, navajen trpljenja,
da skoraj govorit ne upam se z njim;
vsega naveličan, sit vsega življenja,
zajetega v bol in v tovarniški dim.

A kadar ob vinu mu v žilah vzkipi,
takrat bi vso plačo naenkrat zapil
in dolg svoj tovarnarju vrnil s pestmi,
z veseljem — ko psa bi takrat ga ubil.

DIM, PRAH IN BOJ

za čisto ozračje na Jesenicah

Težko je popravljati nekaj, kar je napisano in izrečeno ter podkrepnjeno s številkami, pa čeprav napačnimi. Tako je tudi s široko razpravo na raznih sestankih in v časopisih o zaprašenosti ozračja na Jesenicah. Nihče ne oporeka, da je nujno potrebno ukrepati. Da je v ozračju preveč prahu in da nekatere zvrsti rastlinstva ne prenesejo vpliva škodljivih sestavin dimnih plinov, ki izhajajo iz peči naših obratov in da ta prah in plini škodljivo vplivajo tudi na ljudi.

Ni moj namen, da bi razpravljao o posameznih izjavah ali člankih. Da pa uvidite kako malo resnosti in stvarnosti je v objavljenih člankih, se bom poslužil primerjave podatkov iz članka „Za čisto ozračje“, ki je izšel 4. 2. 1957 na peti strani v „Ljudski pravici“. Avtor navaja, da odide dnevno v atmosfero iz naših plavžev 48 ton prahu, iz pokurjenega premoga kar 110 ton pepela, razen tega še 8 ton žvepla in tako nastane samo iz teh virov v Železarni dnevno 166 ton materiala, ki uničuje naše zdravje in rastlinstvo bližnje okolice. Če upoštevam, da žveplo izhaja v obliki H_2S in SO_2 , SO_3 , H_2SO_3 , H_2SO_4 , ta količina še naraste. No, pa če to tudi zanemarim, zadostujejo samo v članku navedene količine, ki dajejo tedensko 1.162 ton materiala, kar je že za dve vlakovi garnituri. Mesečno torej 4.980 ton ali približno 10 vlakov in letno 59.760 ton ali približno 120 vlakov. Sicer ste pa že sami uvideli, da so te navedbe smešne in da pepel pokurjenega premoga ne pihamo v zrak, temveč ga vozimo na odval.

Pravtako pozablja avtor, da tudi ves hlapni del žvepla iz premoga ne prehaja v atmosfero. Dosti ga ostaja v katranu, v žlindri in drugod. Koliko lepše bi bilo, če bi prišli pisci takih člankov do uprave podjetja. Zvedeli bi za točne podatke in tudi to, kaj je podjetje že ukrenilo proti tej nadlogi.

Glavni vir prahu so že nekaj let plavži. Obstoječi čistilci plavžnega plina imajo pre nizko zmogljivost in tako spuščamo v zrak približno 25% proizvedene količine plavžnega plina. Že od leta 1952 je podjetje pripravljalo dokumentacijo za gradnjo novih čistilcev plavžnega plina. Z gradnjo so pričeli leta 1954. Vloženih je bilo do leta 1955 ca 180 milijonov. V letu 1955 so bila dela zaradi nepopolne tehnične dokumentacije ustavljena. Ker se je medtem izkazalo, da so v projektu določene osnovne pomanjkljivosti, je tehnični biro podjetja preveril izračune in res ugotovil napake. Treba je izpremeniti predvideno konstrukcijo. Inozemska firma, katera gradi slične naprave, je izrazila tudi dvom o pravilnosti konstrukcije

elektro-filtra. Če bi kupili pri tej firmi potrebne načrte in nekatere dele, bi imeli sicer materialno garancijo, stalo bi nas pa 1/2 milijona nemških mark. Zadeva je bila nekajkrat predložena v razpravo tehničnemu svetu podjetja. Izdelane so bile predkalkulacije za razne načine izvedbe. Dokončno je bil črtan konstruktivni del naprave, ki zahteva popolno izpremembo vodnega čiščenja. Da se ugotovi pravilnost konstruktivne izvedbe elektro-filtrov, je bila izvedena vrsta poizkusov. Ti so bili zaključeni decembra 1956. Rezultati teh poizkusov so pokazali tudi pot za izvedbo konstrukcije vodnega čistilca. Letos so sredstva za gradnjo čistilcev zagotovljena. Rezultati preizkusov so trenutno v študiju pri strokovnjakih, katere smo pritegnili za rešitev tega vprašanja. Sedaj je treba še empirično določiti sistem čiščenja in potrebno količino vode za mokro čiščenje, da bi dobili zadovoljive rezultate. Zbrano potrebno dokumentacijo bomo morali dati zaradi izprememb v ponovno revizijo. Da odstranimo ta del nadleže v jeseniški atmosferi, je potrebno vložiti še okoli 60 milijonov dinarjev. Z nadaljevanjem gradnje se bo pričelo takoj po odobritvi konstruktivnih izprememb, kar bo s pripravo dokumentacije trajalo še gotovo do 1. 5. t. l. V plavžnem plinu je sedaj 90–100 g prahu v vsakem prostorninskem metru. Dokler smo dobivali lepo kosovno rudo, je bilo le okoli 60 g prahu v m^3 plina. Od takrat se je zvišala tudi kapaciteta peči. Kot že rečeno, zmogljivost čistilcev plina ne zadošča več. Vsako uro uhaja v ozračje okoli 14.000 m^3 plina, ali dnevno 336.000 m^3 . Vsako uro gre v ozračje okoli 1360 kg prahu, ali dnevno 32.640 kg. Žal pa, čeprav MLO Jesenice še tako energično postavlja sklepe, ta problem ne bo rešen v 12 mesecih, temveč nekako do spomladi leta 1958 — če bo šlo vse po sreči. Rešitev pa ni važna samo zaradi prahu, temveč tudi zaradi gospodarnosti, saj izgubljammo dnevno ogromne količine toplote s plavžnim plinom pri tej kritični situaciji z gorivi.

Druga naprava, ki nam dela preglavice, so pražilne peči. Te so bile postavljene za praženje sideritne rude. Ker pa sideritne rude ni, odnosno je je premalo, imamo velike težave s pripravo ostale rude, — služijo peči sedaj tudi pri napravi limonitne rude. S tem pa

se še povečuje zapraševanje okolice in pri novogradnji ni bilo predvidenih potrebnih naprav za preprečevanje tega pojava. Že nekako pred dvemi leti so začeli s pripravami, da se zajame prah pražilnih peči. Rešitev tega vprašanja ni enostavna. Praši se le ob praznitvah in to je 18 krat dnevno po 15 minut. Praši se pri odprtini za praznitve in skozi dimnik. Dnevno uhaja v najneugodnejšem primeru okrog 15 ton prahu.

Najprej smo nameravali zajeti prah v napravi, podobni iskri komori kupolk. Kasneje je bila izdelana konstrukcija, ki se že montira na dimnike pražilnih peči. Naprava je grajena na principu vodnega čiščenja. Prašenje bo omiljeno, ne pa odstranjeno. Kar zadeva prah, ga sedaj vlovimo okoli 60%, ko bodo vse te predvidene naprave gotove, ga bomo zajeli okoli 85%, ostali del pa bo še vedno uhajal v ozračje.

Veliko težje je vprašanje žvepla in vpliva tega škodljivca na okolico. Premogi, katere kurimo v generatorjih, imajo pač preveč žvepla. Za nas bi bilo veliko boljše, da bi ga bilo manj. Vpliva žvepla iz dimnih plinov ne bomo odstranili. Zboljšanjem kvalitete premoga in uvajanjem oljne kurjave bi se stanje izboljšalo. Pri nekaterih napravah, kjer se porabi velike količine premoga na enem mestu, se izplača ugraditi morda tudi čistilce plina, odnosno žvepla. Investicija za to pa bi bila zelo visoka in za naše prilike in pogoje sploh ne pride v poštev.

Pravijo, da je skupna škoda, ki jo je doslej povzročil prah in plini iz našega podjetja, cenjena na 150 milijonov din. Avtorji takih pregledov naj bi se registrirali, kolikšen je bil v istem času doprinos skupnosti, ki ga je ustvarila jeseniška železarna. Pa tudi, kolik je bil dohodek poedincev, ki danes vstajajo kot poborniki „čistega ozračja“ tudi vezan na delo in uspeh našega podjetja. Mogoče

bi bilo dobro, da bi o tem razmislili malo tudi na MLO Jesenice, kadar prinašajo svoje sklepe. Ali so bili dovolj informirani in so dovolj resno razmislili o tem, kako bi bilo na Jesenicah, če bi uresničili svoj sklep in bi čez 3 mesece ustavili obratovanje pražilnih peči ali čez 12 mesecev obratovanje plavža, če v tem času podjetje ne usposobi čistilcev, kar je tudi docela nemogoče.

Pa še nekaj. Prah bo izginil — plini bodo ostali. Mogoče nekatera češnja ali zelenjava ne bo prenesla vpliva teh škodljivih plinov. Mogoče bodo morali posekati še katero smreko. Zavedati se pa moramo, da daje Železarna delo in kruh desetletisom ljudi Jesenic in bližnje okolice, skupnosti pa letno milijarde dohodka. Da, tu menda ne bo težka odločitev. Namesto da nekateri tarnajo, naj raje pogledajo, katero rastlinje je odpornije, kako bodo čimprej preselili šolo iz najožjega območja podjetja, kako bodo nudili delovnemu človeku in njegovi družini možnost, da se izogne neposredni okolici tovarne, izven delovnega časa. Te investicije bodo enostavnejše, nižje in gotovo rentabilne. Naglašam pa še enkrat. Preden se iznaša kritika in nepravilni podatki, je pač primernejše pozanimati se za stanje pri upravi podjetja. Saj Železarna ni podjetje, ki dela za interes posameznikov. Nihče iz vodstva podjetja nima interesa, kogarkoli varati z napačnimi podatki ali jih mogoče prikrivati. Ali je mogoče, da se ločijo na Jesenicah interesi Železarne in MLO? Nihče ne bo kritiziral in negodoval, če bo vsak problem, ki nastaja, pravilno obrazložen in dokumentiran. Toda treba se je posluževati resničnih podatkov in prave poti ter pravilno preceniti položaj in dane možnosti za reševanje problemov, kateri so skupna skrb.

Ing. Milan Marolt

Z vestnim in požrtvovalnim delom so preprečili

Sodelavci, zaposleni na prometnem oddelku opravljajo vsakodnevno težko in hkrati tudi odgovorno delo. Poleg posluževanja proizvodnih obratov je osebju našega prometnega oddelka zaupana tudi varnost ljudi, zaposlenih v naši železarni. Vendar to ni lahka naloga, če upoštevamo, da se delo zaposlenega osebja na prometnem oddelku opravlja pod težkimi pogoji (pičlo odmerjen prostor). Prometniki, strojevodje, kurjači in drugi sodelavci, ki so zaposleni na prometnem oddelku, dobro vedo, da le majhna napaka ali nepravilnost terja težke posledice,

več milijonsko škodo

zato svoje odgovorno delo opravljajo kar najbolj previdno. Da je temu tako, potrjuje tudi primer, ko so člani obratnega kolektiva prometnega oddelka preprečili nesrečo, ki bi lahko povzročila gospodarsko škodo v vrednosti več milijonov dinarjev.

Ob koncu vsakega leta je na železniški postaji precej vagonov in vlakov, ki čakajo na razvrstitev kompozicij ter prevozov v druge kraje. Tako je bilo tudi dne 30. 12. 1956 ob

Požrtvovalni
in vestni
delavci iz
prometnega
oddelka

4. uri zjutraj. Vlak F 992 je štel 50 vagonov, železniško osebje na jeseniški postaji pa ga je postavilo na novi izvozni tir naše tovarne in je bil tako potisnjen v padec preko raztirnika. Prvih 11 vagonov iz neznanih razlogov ni bilo privezanih. Vagoni so zaradi padca utekli v tovarno. Drveče vagone je prvi opazil postajni kretnik na postojanki I., ki je telefonsko obvestil našega **blokarja Čerнета**. Hkrati je dvignil slušalko tudi čuvaj **Janša** na križišču pred marlinarno. Trenutek pozneje je čuvaj Janša položil zavorno coklo na železniški tir in s tem omogočil zmanjšanje hitrosti uteklih vagonov, vendar le do kurilnice, kjer je cokla zdrknila izpod koles zaradi gladkih tirov. Blokar **Černe** je medtem zaprl zapornice in obvestil o veliki nevarnosti tovarniški kolodvor, kjer je imel službo tov. **Korbar**. Le-ta je obvestil prometnika Kovača, ki je ukrenil vse potrebno, da se je kurjač **Simonetič s svojo lokomotivo umaknil s tira**, po katerem so drveli utekli vagoni. Vagoni so pridrveli s hitrostjo 60 km na uro. **Kovač in Korbar** sta z zavornimi coklami zmanjšala hitrost vagonov, ki so se nato ustavili tik pred zaključkom tira. Celotni potek zaustavljanja uteklih vagonov je trajal le nekaj minut, vendar uspeh ni izostal. Vestni in

požrtvovalni prometni delavci so ponovno dokazali sposobnost upravljanja odgovornega dela, kajti zavedali so se, da bi utekli vagoni lahko razbili parno lokomotivo in povzročili smrt kurjača **Simonetiča**. Razbiti vagoni bi obležali pred Zdravstvenim domom na Senožetih, potem ko bi uničili tudi električni drog z visoko napetostjo. Skupna gospodarska škoda bi v tem primeru znašala nekaj sto milijonov dinarjev, saj je bila v že omenjenih uteklih tovarnih vagonih nato-vorjena 250 tonska masa.

Prometni delavci Černe Anton, Kovač Pavel, Korbar Franc, Simonetič Peter in Janša Franc so v tem primeru postali vzor vsem ostalim delavcem, zaposlenim v naši tovarni.

Upravni odbor Železarne, je na eni izmed zadnjih sej nagradil prizadevne tovariše iz prometnega oddelka v skupnem znesku din 40.000.—. Omenjeni dogodek bo ostal sodelavcem iz prometnega oddelka v trajnem spominu, delovni kolektiv naše železarne pa se omenjenim tovarišem zahvaljuje za vestno in požrtvovalno opravljeno delo v usodnem trenutku, ko so sredi noči z veliko prizadevnostjo preprečili gospodarsko škodo, kakršne je bilo le malo v več desetletnem razvoju naše železarske zgodovine.

Drugi program praktične izobrazbe vodilnih

Kjerkoli stopa človek v odnos do okolja, srečuje nove neznanke, odkriva nova pota v izkoriščanju energije, nove metode dela. Čimbolj je naša proizvodnja mehanizirana in čimbolj je njena organizacija popolnejša, tembolj se zahteva od človeka, da je tudi on primernejši za delo v tem procesu. Tudi ljudje se moramo znati prilagoditi novim zahtevam in pogojem dela, če hočemo iti vstric ali pa vsaj dohitevati one, ki so proizvodnost dela razvili na višjo stopnjo in hitijo še naprej.

Ob spoznanju, da je človek danes prava-zprav najbolj nepopolen „stroj“ ob mnogo

bolj popolnih, ki jih je sam ustvaril, se posveča sedaj veliko pozornost prav človeku, da bi bil tudi on čimbolj pravilno in skladno vključen v delovni proces. Morda res ni mogoče takoj rešiti vseh stvari na najbolj sodoben način, zato pa se moramo truditi, da bomo vsaj na določene težave in probleme imeli pogled, ki ga zahteva sedanji čas in poskušali v okviru možnosti, ki jih imamo, reševati te probleme in težave s tega vidika.

Temu namenu koristi tudi „Praktična izobrazba vodilnega kadra“ (PIV) in pri nas se je s prvim programom te izobrazbe se-

znanilo že precejšnje število našega vodilnega osebja. Pričtenja se že, kljub temu, da prvi program še ni končan, z drugim programom, v želji, da se seznanimo čimprej večje število ljudi tudi s tem programom. Na poti je namreč že naslednji program in prav je, če naše podjetje, kot eno največjih v državi, osvaja in uporablja najsodobnejše metode vodenja in upravljanja proizvodnje. Skrbeti je treba, da nas manjša in kasnejše ustanovljena podjetja v tem ne bodo prehitela, oz. prekašala.

Sedanji program daje vodilnim osebam možnost analizirati probleme, na katere nalete dnevno pri svojem praktičnem delu v proizvodnji. Metoda analiziranja, način razčlenjevanja, je popolnoma preprosta, vendar pa docela logična. Navaja nas na to, da ni bistvo problema v tem, da iščemo za vsako nezgodo v proizvodnji krivca ter ga potem kaznujemo. Mi moramo ugotoviti, kje tiči napaka, bodisi človeka ali okolja dela, ter si prizadevati, da se v bodoče več ne pojavi. Tudi disciplinski ukrepi morajo imeti v končnem pomenu samo ta namen. Prizadevanje, da bi delali čim manj napak, pa pomeni, da se jih moramo tudi sami izogibati. Mnogokrat namreč nevede in nehotе pozabimo ali prezremo tudi sami kaj, kar se nam kasneje maščuje. Ljudem premalo obrazložimo vse podrobnosti, premalo jih poučimo in nekoč se zgodi tisto, česar nismo pričakovali, poškoduje se človek, pokvari se stroj ali pa imamo izgubo v času ali denarju. Ljudi ne zainteresiramo dovolj za delo, oziroma za pravilen način dela in ne posvečamo zadosti pozornosti, da (bi res) točno in pravilno delali. Večje zanimanje za ljudi, ki jih imamo, nam lahko tudi pove, da marsikdo za določeno delo ni dovolj primeren in tu že tudi lahko izvajamo določene premike iz enega delovnega mesta na drugo. Enako bomo tudi opazili, da lahko že z manjšimi izboljšavami pogojev dela ali metode dela olajšamo človeku delo, povečamo njegovo varnost pri delu in dvignemo proizvodnost.

Prav s temi drobnimi razmišljanji, analizami in izboljšavami, ki jih daje dnevno opazovanje, bomo lahko popravili marsikaj in si tudi dvignili ugled pri svojih delavcih. Tudi tu velja pregovor: „Iz malega raste veliko.“ Dober delovodja ni samo oni, ki vidi vsakogar, ki ne dela, ali ki slabo dela, temveč oni, ki zna s pravnimi ukrepi, pristopom do ljudi opaziti vse pomanjkljivosti pri svojih podrejenih, v metodah dela in pogojih dela, jim pomagati, da jih odpravijo ter tudi predvidevati, kaj te pomanjkljivosti lahko povzročijo, če se ne odstranijo.

Problem PIV₂ „Analiza problemov v praksi“ je izdelan tako, da že ob priliki razčle-

njevanja problema nakazuje vodilni osebi tudi vrsto ukrepa, ki bi bil najprimernejši in pravilen, da se problem ne bo več pojavil. Zahteva pa se seveda, da je problem pravilno razčlenjen, ker le od tega zavis, ali bo odkrita res prava napaka, ki je povzročila nepredvideni dogodek, ta pa posledica, ki nas je opozorila na problem. Glede na to, da se najde prava napaka, pa izberemo ustrezen ukrep, ki ga bo pa treba vedno izvesti tudi ob upoštevanju značajev ljudi, s katerimi imamo opraviti. Zato pa je treba pravilnega pristopa do ljudi, kar lahko storimo le, če jih dobro poznamo in če nas tudi oni cenijo kot strokovnjaka in spoštujejo kot človeka.

Take analize, če jih bomo večkrat napravili, ali reševali vse probleme na tak način, nas bodo sčasoma privedle do tega, da bomo mnogo več videli v svojem delovnem okolju, da bomo lahko velik del napak, ki jih povzročajo ljudje ali pa imajo svoj izvor v okolju dela, preprečili še prej, preden bodo lahko te napake povzročile nam nepredvidene dogodke, ti pa poškodbe ljudi, okvare strojev ali pa materialne izgube.

Ni pa ta metoda seveda nikaka čarobna formula, ki bo rešila človeka vseh težav, je samo pripomoček, ki pravemu vodilnemu človeku daje možnost in vpogled, kako lahko svoje sposobnosti vodje res dobro uporablja. Metoda zahteva, da človek razvije določene spretnosti vodje, to so sposobnost vodenja, sposobnost poučevanja in sposobnost izboljševanja delovnih metod. Te sposobnosti so nujne za vodjo in ena od teh je že bila obravnavana na prvem programu PIV, ostale bodo pa še v naslednjih. Vendar bolj ali manj si je tudi vsak sam razvil te sposobnosti in si zase ustvaril neko metodo vodenja in upravljanja. Vsak pa si mora prizadevati, da bo tudi tu, kakor na tehničnem, strokovnem področju, napredoval in „Praktična izobrazba vodilnega osebja“ (PIV) daje samo možnost opozoriti ljudi, kako naj tudi tu izkušnje dežel, ki imajo višje razvito proizvodnjo, koristijo tudi njim pri osvajanju sodobnih metod in principov pri vodenju ljudi in proizvodnje.

Tu pa obstoja zahteva, prilagoditi te potem prilikam, v katerih mi delamo. Seveda pa mora ta prilagoditev zasledovati osnovni cilj, dvigniti proizvodnost dela ob največji varnosti za človeka in pravih medsebojnih odnosih, ne pa prilagoditi metodo in principe zato, da bo nekdo delal manj na breme drugih. Zato pa je treba tudi delati in urejevati odnose po enotnih načelih in vidikih ter po eni metodi koristno in mora, če ves vodilni kader dela po istih principih, to roditi na koncu uspehe, kakršne vidimo, da dosegajo drugi, ki delajo tako.

Kaj vemo o prašnih delcih

Z razvojem industrializacije nastopajo nekateri problemi, med katerimi je eden od najvažnejših odprava industrijskih odvodnih plinov. Največ onečiščenega zraka je v tistih krajih, kjer so metalurške, cementne in ostale večje industrije.

Prah se ustvarja v industriji pri drobljenju trdih materialov, pri mešanju, presipavanju in odpremi. Prah je lahko kovinski ali nekovinski, v kemičnem pogledu pa anorganski in organski. Prah nima nikdar ekonomske vrednosti, temveč je nevarnost za delavca in svojca.

Najnevarnejše snovi za živ organizem v industriji in izven nje so odvodni plini, ki vsebujejo škodljiv žveplov dioksid, žveplov vodik, ogljikov monoksid, pepel in prah.

Ker se zadnje čase toliko govori „o jeseniškem prahu“ ne bo odveč, če bralce „Zelezarija“ seznanimo z lastnostmi prašnih delcev. V znanosti poznamo dve vrsti prahu, ki nastaneta na naraven in umeten način.

Priroden in umeten prah delimo v:

1. Kozmični prah,
2. vulkanski prah,
3. puščavski prah

4. solni prah,

5. mestni prah

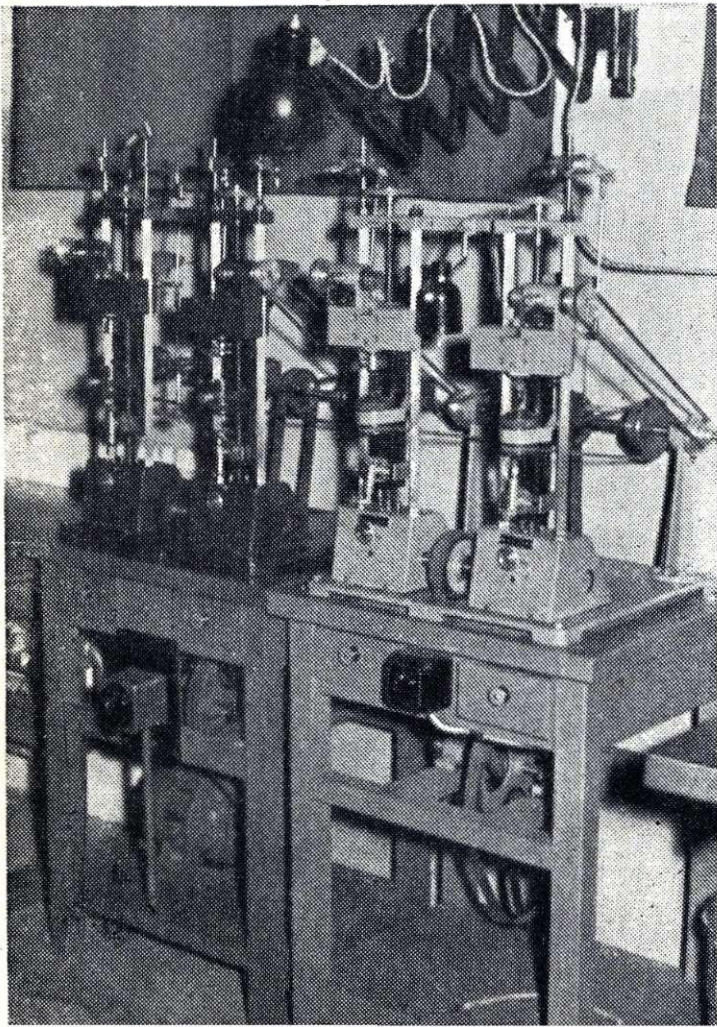
6. industrijski ali dimni prah.

Za prah pravijo, da so to mali delci trdne materije, ki se daljši ali krajši čas zadržujejo v zraku v lebdečem stanju. Pravi spoznavni znak za prah je velikost ali bolje rečeno majhnost posameznega delca. Te male dimenzije omogočajo prašnim delcem, da se dolgo časa zadržujejo v zraku.

Vzemimo, da tehta 10 prašnih delcev 1 g; padanje teh delcev bo hitro. Drugače pa je, če imajo delci premer 0,01 mm in težo $2,7 \text{ g/m}^3$ (1 g je 700 milijonov prašnih delcev), ti delci bodo padali s hitrostjo 0,8 m na sekundo. Delci s premerom 0,001 mm (1 mikron) pa imajo znatno manjšo hitrost to je 0,08 m/sek. Čas padanja iz trideset meterskega dimnika bo trajal 4,3 dni in to pri mirnem zraku, v lepem vremenu, pri 20°C in 760 mm Hg.

Zanimiv je tudi slučaj, ki ga navaja ruska literatura o potovanju vulkanskega prahu iz Aljaske. Izbruh vulkana se je začel 1912. leta, prah pa so opazili dve leti pozneje v Leningradu, Krimu in Zapadni Evropi.

Tudi naš industrijski prah se dolgo časa zadržuje v ozračju in potuje na vse strani. Možnost potovanja pa imajo le tisti delci, ki imajo majhne dimenzije. Pri meritvah se je izkazalo, da jeseniški prah doseže Mojstrano. Verjetno zanima bralca, kako je mogoče ugotoviti, če je ta prah res z Jesenic. Pri ugotavljanju prašnih delcev se poslužujemo najrazličnejših aparatov, tako n. pr. uporabljamo konimeter po Zeissu ali Ovenu, impinger, tyndalometer, termo-specipitator in elektronski mikroskop. Teh omenjenih aparatov pa žal nimamo, edina sredstva in aparature so laboratorijski mikroskop, vata, sladkor, salicilna kislina, steklene cevke, plinska ura in rotacijska črpalka na električni pogon. Pa tudi brez teh sredstev si lahko pomagamo, če vzamemo steklene plošče $25 \times 12,5 \text{ cm}$, katere premažemo s tanko plastjo vazelina. Ko so plošče premazane na zgornji strani, jih namestimo v določenih razdaljah na vse štiri strani neba. Po določenem času prinesemo vse plošče v laboratorij, kjer jih makroskopsko pregledamo. Makroskopski pregled ima namen, da se odstranijo s pomočjo pincete vse tuje snovi razen prahu. Med tuje snovi spadajo ptičji odpadki in deli insektov. Ko smo to delo opravili, vsako od plošč posebej izperemo s tekočino, ki jo imenujemo tetraklorogljik. Tetraklorogljikova tekočina

Novi stroji za brušenje diamantov
v predelovalnih obratih
Foto Torkar

služi za raztapljanje vazelina, tako da lahko s pomočjo filtriranja odločimo trdne delce od tekočine. Filtriranje se izvrši skozi poseben tarirasti filter papir, ki ima izredno malo pepela, če ga upepelimo. Z odločitvijo prašnih delcev od tekočine, moramo filter papir z vsednostjo sušiti pri 105°C od konstantne teže. Po tehtanju se izvrši upepeljevanje pri 950–2000°C. Ko je upepeljevanje končano, pregledamo pepel z mikroskopom oziroma s pomočjo mikro-kemične analize. Prah iz prazilne peči res ni težko določiti, saj vemo, da so ti prašni delci,

delci železne rude. Določiti je treba samo železo, pa smo dosegli vse, kar nas zanima. Če pa nas zanima premer delcev, ne izvršimo upepeljevanja. Posušene prašne delce nanesimo na posebno objektivno stekelce in pregledujemo s pomočjo laboratorijskega mikroskopa, ki ima mikrometerski okular. Mikroskopske meritve nam omogočajo razvrstitev prašnih delcev po velikosti.

N. pr.: V grobi prah spadajo delci, večji od 0.001–0.003 mm (ali 1–3 mikrone). V fin prah spadajo delci, manjši od 0.001 mm ali 1 mikron.

PRIMERI ZA PRAH

Grobi prah

Fini prah

Premer delcev

večji od 1–3 mikrone

manjši od 1–3 mikrone in vsi silikati

Tipični primeri snovi

Moka, kork, trda guma, saje, premog, apnenec, kreda.

Kamenine, ki vsebujejo kremenčevo kislino, v prvi vrsti kvarc. Kovinske pare in dimi, kot n. pr. cink, svinec, aluminij. Razne barve.

Tipični predstavnik finega ali takoimenovanega koloidnega prahu je kovinska para. Prah, ki ima premer pod 1 mikron, je težko določevati, ker gre neovirano v paro ali plin in ima premer 0,000001 mm, to je 1 milimikron. Ugotavljanje velikosti prašnih delcev je sila važno pri preprečevanju toksičnega delovanja na dihalne organe.

opekline in pripravlja mesto za naselitev bacilov tuberkuloze. Tudi v naši železarni je precej primerov silikoze, povzročene po prašnih delcih kremenčeve kisline pri zaposlenih v obratih šamotarne in visoke peči.

Padeč kvarčnih delcev v odvisnosti in hitrosti:

Toksični prah v mg/m³ zraka

železovi oksidi	15.0
barij	0.5
arzen	0.5
antimon	0.5
fluoridi	2.5
svinec	0.15
magnezijev oksid	15.0
mangan	6.0
megla H ₂ SO ₄	5.0
megla Ac ₂	10.0
cink oksid	10.0
magnezijske pare	0.15
megla kromove kisline	0.10

Nevaren je predvsem tak zrak, ki ga pljučno tkivo ne more resorbirati. Med take vrste spada kvarčni prah, ki se v pljučih zadrži kot tuje telo. Prosta kremenčeva kislina napravi v najfinejših pljučnih delih

premer delcev
v mikronih

v 1 uri

100	2829.6 m
10	282.96 m
1	28.296 m
0.1	2.8296 m

Zaščitne mere predpisujejo dovoljno koncentracijo. Neškodljiva koncentracija bi torej bila 4 mg/m³, če vsebujejo prašni delci 70% proste SiO₂.

Prah se vedno nahaja v ozračju. V višini 10 km ni več prahu, razen kozmičnega in vulkanskega prahu. Količina prahu nad zemljo je odvisna od meteoroloških faktorjev (temperatura, vlaga, vetrovi itd.). Zračni prah zmanjšuje intenziteto sončne svetlobe predvsem v področju ultravijoletnega dela spektra.

Razpredelnica po Wigandu

Višina v km	0.10	1.0	2.0	3.0	4.0	5.0	6.0
Število prašnih delcev v cm ³	45.000	6.000	700	400	100	50	20

Srednja vrednost prahu v zraku

	mg/m ³	zraka
na deželi po dežju	0.05	0.1
na deželi pri suši	3	5
v mestih (odvisno od prometa)	0.3	3
stanovanje	1	2
spalnice, učilnice	8	10
trgovine	5	10
okolice industrije	1	5
navadne delavnice	1	10
tobačna tovarna	50	120
čiščenje odlitkov sive litine	70	100
cementarna	100	200
rudnik rude - dnevni kop	200	400
tovarniški dimni plini	1.000	15.000

Pri raziskovanju prahu se postavlja redno vprašanje, če je prah sestavljen iz posameznih delcev ali pa so najfinejši delci združeni v konglomerat.

V prvi primer prištevamo prah oziroma delce z lastno strukturo n. pr. kvarc-silikati. V drug primer za delce, ki ne nastopajo posamezno, temveč v grobem povezani med seboj.

Prah z močnim dražilnim učinkom je redek, to so prave kemikalije. Tisti prah, ki povzroča draženje po najkrajšem času, je manj nevaren, kot prah, pri katerem ni nobenega draženja. Ta primer moremo na lep način primerjati s klorom in ogljikovim monoksidom. Klor je vsled svoje strupenosti veliko manj nevaren kot ogljikov monoksid, ker ga ni mogoče z našimi čutili zaznavati.

Prah je za človeški organizem nepotrebno zlo, ker pa obstoja, se je treba boriti proti njegovim učinkom. Sreča za človeštvo je, da je večina takega prahu, ki ni škodljiv. Priroda je že sama preskrbela, da je človeški nos najboljši filter. Če pa so delci le premajhni, jih naravni filter ne more zadržati. Prašni delci gredo v organizem po poti skozi usta in nos. Delci potujejo v pljuča zelo dolgo, posledice se pokažejo celo čez nekaj let. Če je prah take kemične sestave, da ga pljučno tkivo lahko resorbira in pretvori in topno stanje, ni nobene nevarnosti. Taki primeri se dogajajo z delavci v cementarnah. Prah cementarni ni nevaren, ker so kalcijeve spojine topne in krvi potrebne. Drugače pa je, če ga pljučno tkivo ne more resorbirati. Ves prah, ki ga pljuča ne morejo resorbirati, se smatra kot strup. Najhitrejša posledice se opazijo, če pridejo prašni delci v bronhije in alveole. Čas obolenja je različen glede na velikost, količino, strupenost delcev in odpornost prizadetega organa. Zdravniki imenujejo taka

obolenja, povzročena po prahu, pneumokonioza.

Da se ne bi pojavili večji primeri poškodb po prašnih delcih, je treba skrbeti za osebno higieno in za pravilno uporabo zaščitnih sredstev. Najboljše mere v boju proti različnim vrstam prahu so vlažna tla, dihanje skozi nos, umivanje, očala, prašno cedilo in zrakotesna obleka.

Stare Marjan

O dimu

Pustih saj
in grdih sanj
stopinje rjave
gazijo dehteče cvetje.
Koprena barv
se utaplja
v žarečih
žlindrinah livadah.
Sonce se
krvavorjavo
je vsesalo
v železno listje
in posijalo
na staro, razkopano pot.
Stopinje rjaste povsod.
In le želje
našle so kot,
kamor z nasipov
strupeni smrad ne zajde,
kjer le zaklad
v zasanjanih očeh
mi trudna misel najde.

Tone Čufar - naš delavski pisatelj

Gre v borbo za kruh, demonstrira s tovariši za mir in kruh ter pade pri demonstraciji. Te zamisli Čufar ni mogel realizirati. Sam pravi: „Dolgo že nosim v sebi. Toda... Saj veš, kako je. Denar, kruh! A v te reči (v ustvaritev prej omenjene zamisli — op. p.) bi dal sebe vsega, vse najboljše.“ In Čufar te zamisli, v kateri slutim jaz pretresljivo fabulo, orisano v obdobje prebujanja razredne zavesti v jeseniškem delavcu in zaključeno v delavskih demonstracijah leta 1918, ni mogel nikoli ustvariti. Verjetno bi mu je takrat ne tiskali in moral bi jo shraniti v predal. Tudi njena ustvaritev bi zahtevala najmanj leto dela, raje pa še več. Kaj takega pa si Čufar ni mogel privoščiti v razmerah, v kakršnih je živel. „Delo terja svoje pogoje“, je zapisal nekje. Teh pogojev pa v teshnih razmerah, v katerih je živel, ni bilo. In zaradi tega se mu je življenje spreverglo kot poklicnemu pisatelju v stalen nemir, kar se pozna tudi v škodo nekaterih del, ki jih je napisal. Ko se je posvetil samo pisateljevanju, je zdaj obiskoval predavanja na univerzi, zdaj se vsega posvetil naprednim organizacijam, zdaj kruti borbi za kruh. Pogoji dela so bili zanj nemogoči. Doma ga niso razumeli. Bil jim je več ali manj na ramenih in to ga je morilo. Odločil se je za literaturo in je bil pripravljen na različne odpovedi, da bi se rešil meznega suženjstva, ker ni „niti minuto pristal na to, da počaka v tovarni na penzijo ali prežgodnjo smrt“, kot sam pravi... Tako je zapisala med drugim o njem Eda Komavli v predgovoru k Čufarjevemu zadnjemu romanu, ki je izšel šele po vojni, k njegovemu največjemu delu „Pod kladivom“. „Nemo propheta in sua patria est — Nihče ni prerok v svoji domovini.“ Ta stari latinski pregovor je veljal tudi za Čufarja in njegove Jesenice. Le redki so ga razumeli in podpirali, lahko bi jih naštel na prste.

Tone Čufar se je posvetil poklicnemu pisateljevanju, ko mu je ameriška „Prosveta“ nakazala honorar 40 dolarjev. Leta 1932, ko je izšla v knjigi „Februarska noč“, je Čufar že živel v Ljubljani. Kritika je zavzela do te knjige precej negativno stališče. Tone Brodar (Boris Kidrič) ocenjuje med vsemi kritikami, ki so o tej knjigi izšle, še najbolj objektivno (Književnost 1933). V „Sodobnosti“ govori o njej Vinko Košak, ki imenuje ljudi, ki jih opisuje Čufar „nepolnokrvne“ in „literarne tvorbe“. Knjigo sta ocenila tudi „Ženski svet“ in „Mladika“. Vseh teh kritik ne bom navajal, ker jih bralec lahko najde v sestavku Milana Koblarja v „Socia-

listični misli“, št. 8, letnik 1953, v sestavku „Tone Čufar“. Iz teh kritik ugotavljamo le eno. Vsi kritiki so ocenjevali to Čufarjevo delo kot povest, ne kot književno reportažo. Zahtevali so od Čufarja več kot kar je hotel on sam s „Februarsko nočjo“ povedati. Zlasti Brodarjeva in Košakova kritika sta me vzpodbudili, da sem „Februarsko noč“ še enkrat temeljito prebral. S Tonetom Brodarjem se strinjam, da je glavni junak Tine preplitev in papirnato napisan. Da pa so vsi ljudje iz „Februarske noči“ neživljenjski, oziroma, kakor pravi Košak, „brezkrvni“, in „papirnati“, ne drži. Jaz sem občutil ob nekaterih likih v „Februarski noči“ žive ljudi. Tako sem našel v delavcu Petru, ki rad pije in pretepa ženo in ki si prizadeva, da bi postal predelavec in morda celo mojster, človeka, ki sem ga kot otrok poznal in ki je bil Čufarjev predelavec, ko je bil pisatelj še delav v tovarni, in ki je kasneje zaradi svojega priganjstva res postal mojster. Kadar je bil pijan, je kričal: „Ich bin Feldweibel“. Čufar v „Februarski noči“ uporabi prav ta stavek: „Jaz sem narednik“. Tudi Dorica mi iz jeseniške preteklosti ni neznana. Takih Doric je bilo več. In prav tako „nameščenska veselica“, ki jo slika pisatelj, se bo zazdela vsakemu Jeseničanu, ki je doživljal takratne razmere, znana. Kazina je verno opisana, pa tudi ljudje na tej veselici niso „papirnati“ temveč pristni jeseniški malomeščani, ali bolje, ljudje, ki so se pomalomeščanili. S tem malomeščanstvom“ so okuženi tudi nekateri delavci, ki jih Čufar opisuje.

„Februarska noč“ je književna reportaža. Ze oznaka te književne zvrsti pove, da pisatelju ni šlo za to, da bi napisal zgodbo z zapleti in razpleti, dejanje človeških usod. Dejanja pravzaprav ni. Vsi dogodki se odigrajo v eni noči. Pisatelj nas popelje v barako, kjer živi delavec Štefan s svojo družino: žena, trije neodrasli otroci in punčka-dojenček, ki je bolna. Od tu nas vodi pisatelj v Delavski dom, kjer je zapno delavsko posvetovanje. Tu nam pokaže delavca Tineta in njegovo dekle Ančko, ki pogledata po tem posvetovanju v barako k Štefanu, ki ga je bil Tine na posvetovanju pogrešil. Tu zvemo, zakaj je bilo posvetovanje, ko pravi Tine: „Nič prida se nam ne obeta... Podjetje hoče spet znižati naše mezde in odpustiti več sto ljudi.“ Iz barake nas vodi „v veliko poslopje sredi industrijske kotline“ in nas seznani z nekaterimi stanovalci: uradniki, mojstri in končno z delavci in ljudmi v podstrešju, z „bol-

nikom z opeklinami na nogah, z davno dobljenimi, a z nikdar zaceljenimi ranami“, s stanovanjem, kjer je „jokala bleda žena“, a ji mož, ki so ga odpustili, ni mogel dati niti besede tolažbe, s stanovanjem „z največjim številom človeških bitij, kuštravih otrok“, med katerimi „je ječala petintridesletna žena, se krčila v porodnih popadkih in s strahom pričakovala rojstvo enajstega otroka“, s stanovanjem delavskega zaupnika Grabnarja, ki je „na zaupnem zborovanju dobil mnogo dela“ in je zdaj, ko je prišel domov, začel računati mezde svojega obrata, kajti „vodstvo tovarne ni pripravljalo le odpusta nekaterih delavcev, ampak tudi znižanje mezd“, s samskim stanovanjem tekača Lovra, ki je „spadal med tovarniške delavce, po prepričanju pa med ljudi, ki jih varljivost družbe zapelje in omami“ in ki se je zdaj gledal v zrcalo, si pomerjal masko, a nato „pometal vso maškeradno navlako raz sebe“ in „začel preštevati denar“, se nato skremžil, kajti „listnica je bila mršava kakor on sam“. Od tu nas pisatelj popelje k družini pijanca in delavskega priganjača Petra, nato v gostilno k „Mrtvi vrani“, kjer nas seznani z Dorico, ki pleše na stolu in ki zahteva vina. Peter hoče dati zanj, a muga natakarcica ne da. Dolžan ji je in „narednik je ob sabljo“. „Včasih je vojake trpinčil“, zdaj pa „hoče biti mojster“. Zato se mu delavci, ker ne dobi vina, posmehujejo. On pa: „Jaz vam že pokažem! Še danes!“ In ta danes je pomenilo, da bo na nočni dnini nadomestil bolnega predelavca. Pri „mrtvi vrani“ pokaže pisatelj še godca Ferda, lepotca Alberta in predpustno vzdruže v gostilni, kamor zahajajo delavci. Potem nam pokaže Tinetov dom, očetovo stanovanje, za katerega je oče še vedno delal v tovarni in ki je „okušal usodo vseh starih delavcev, ki so do smrti navezani na tovarniško delo“, in nas postavi zopet v barako k Štefanu, ki mora prav tako kakor Tine na nočni šiht, Ančka pa ostane pri Štefanovi ženi, da bi ne bila sama z majhno, težko bolno deklico Marico. Pred nami se odpre tovarna, nočna izmena prihaja, popoldanska zapuška delo. In v tej množici nam pisatelj prikaže delavca Vinka, ki se potem odpravi z Lovrom na maškeradni ples, oblečena v maškeradni obleki, v restavracijo, ki „ni bila samo lepo razsvetljena, temveč za prireditve tudi primerno okrašena“ in kjer so „plesali v dveh prostorih: v pritličju in v prvem nadstropju“, in sicer v pritličju mojstri in nižji uradniki s svojimi ženami in hčeram, gornje nadstropje pa je bilo za „boljše ljudi“. Pisatelj nam v tej maškeradi verno opisuje „malomeščanstvo“ — slabo epigonstvo ve-

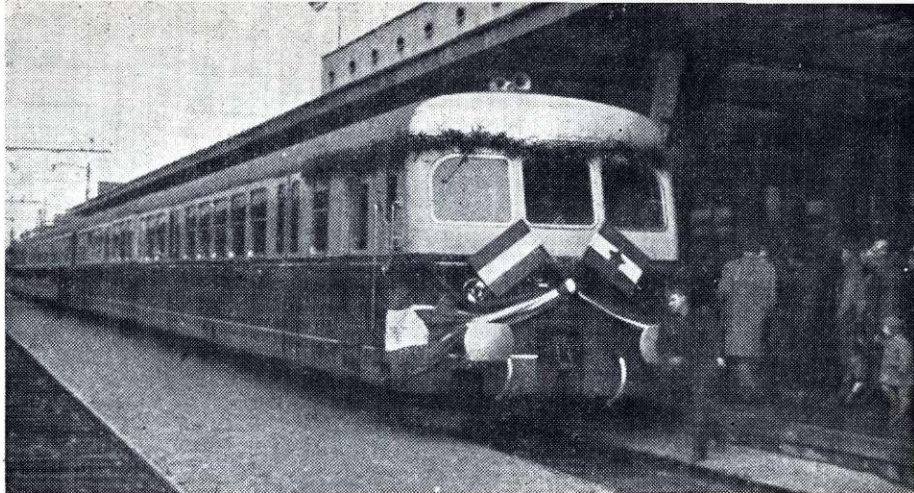
likomestnega sveta v „pusti kotlini“, kjer „je ležal industrijski revir“. Kritika torej krivično očituje Čufarju neumno risanje uradništva. Čufar ga je risal tako, kakršno je bilo, v vsej nepristnosti posnemanja velikomestnega življenja, prenesenega iz slabih meščanskih filmov v „boljše kroge“, pa tudi med nekatere delavce v „industrijskem revirju“... Med tem pa v Štefanovem stanovanju še gori luč. Njegova žena je od utrujenosti zadremala. Bedi le še Ančka. Zdaj zvemo, da je Ančka delavka v zavijalnici. V pivnici pri „Mrtvi vrani“ pa „niso več gorele vse luči“. Ostalo je le nekaj gostov — delavcev, tisti, ki je vesel, ker mu je umrl nezakonski sin“. To ni sreča, da ti je umrl otrok...“ „Pa je. Dve leti so mi odtrgovali zanj. Že tako sem slabo zaslužil, potem me je pa še za tega pamža iztožila.“ Tudi take ljudi nam riše Čufar v „Februarski noči“. Še nas vodi pisatelj skozi revir. K Petrovi ženi, ki v svoji nesreči ljubimka z lepotcem Albertom, in od tu zopet na nameščenko veselico in nato v tovarno, potem pa v stanovanje delavca Štefana, kjer je z otrokom vedno slabše. Ančka se odloči, da gre po tovarniškega zdravnika, a ga ne najde. Je pijan na veselici. Vtem pa se pripeti v tovarni nesreča in žrtev nesreče je njen fant Tine. „Takih ljudi je med nami vedno premalo“, zvemo od starca v bolnici. „Jaz sem star in vem, kako je bilo pred dolgimi leti in kako je dandanes. Marsikaj je drugače“. Tako pravi fantu, ki leži pofeg njega o Tinetu in še pristavi: „Ti boš pa še več dočakal. Časi se čudno spreminjajo“. In pisatelj zaključí — „V revirju se je dramilo življenje novega dne... Tine je umiral... Pred bolnico je jokala Ančka. K njemu ni smela... Noč se je umikala dnevu. Sonca pa še ni bilo“.

Tako se vrste dogodki v „Februarski noči“. Pisatelj ni šlo za to, da bi napisal zaokroženo zgodbo, da si skozi reportažo prepleta Tinetova in Ančkina ljubezen. Vsaj meni se zdi, da je hotel pisatelj pokazati zrcalo jeseniški družbi, da se je videla v njem. Samo zrcalo ji je pokazal. Več z reportažo „Februarska noč“ Čufar ni hotel. Tega kritiki niso opazili in zato je njihova sodba, kar se tiče življenjskosti oziroma neživljenjskosti „Februarske noči“, proti Čufarju krivična. To, kar je hotel od „Februarske noči“ Tone Brodar (Boris Kidrič), je bilo Čufarju nemogoče. Če bi to storil, bi zrcalo ne pokazalo tiste podobe, ki jo je videl pisatelj in ki so jo po napisani reportaži lahko videli tudi Jeseničani. Ko je reportaža nastajala, je bila revolucionarnost med jeseniškim delavstvom še zelo majhna. Pravzaprav lahko komaj govorimo o njej. (Dalje)

Ob otvoritvi
elektrificirane proge na
železniški postaji

F. Torkar

Odprta je elektrificirana proga Jesenice - Podrožca

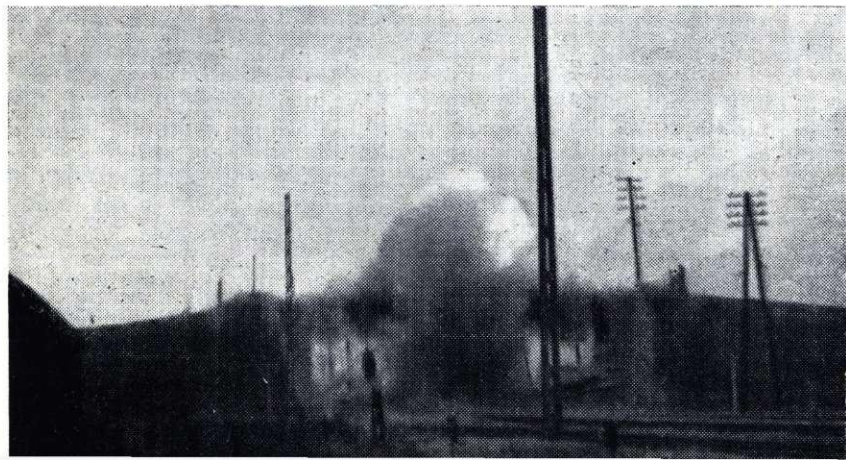

Vse kaže tako, da se vedno bolj uresničuje želja po modernizaciji našega železniškega prometa. Pred leti so začeli z elektrifikacijo železniške proge Postojna—Ljubljana, v letošnjem letu pa so bila končana dela na odseku Jesenice—Karavanški predor—Podrožca. Prihaja čas, ko bodo parne lokomotive dokončno odšle v pozabo in med staro šaro, zamenjale pa jih bodo električne lokomotive. Le-te omogočajo cenejši in tudi hitrejši prevoz potnikov po železniških progah, dasiravno je elektrifikacija proge dokaj draga. En kilometer elektrificirane proge stane po dosedanjih izračunih ca 22 milijonov dinarjev. Vendar se vložena denarna sredstva pri elektrifikaciji železniške proge kmalu bogato obrestujejo, kajti elek. lokomotive bodo skozi Karavanški predor v Avstrijo prevažale veliko večje število vagonov v enem vlaku. V ilustracijo omenjamo primer, da bo vožnja po elektrificirani progi iz Jesenic do Podrožce trajala le 11 minut, in ne več 28 minut kakor doslej. Omrežje nove elektrificirane proge na odseku, ki nas veže s sosednjo državo Avstrijo, bodo napajali Avstrijci in sicer z napetostjo 15.000 Voltov, kar ustreza tudi napetosti v omrežju v Avstriji.

V sredo, dne 6. 2. 1957 je na slavnostno okrašeno železniško postajo na Jesenicah pripeljal poseben vlak iz Podrožce, kjer je bila že pred tem otvoritvena slovesnost.

S posebnim vlakom so se pripeljali na Jesenice številni ugledni predstavniki avstrijskih železnic ter zvezni minister za promet ing. Karel Waldbruner, koroški deželni glavaž Ferdinand Wedenigg, generalni direktor avstrijskih železnic Maks Schantel, poslanci in drugi. Otvoritvene svečanosti na jeseniški železniški postaji so se udeležili tudi številni predstavniki javnega, kulturnega in političnega življenja. Avstrijske goste je pozdravil predsednik Občinskega ljudskega odbora Jesenice tov. Dolinar Maks, nato pa sta govorila generalna direktorja jugoslovanskih in avstrijskih državnih železnic. Generalni direktor jug. državnih železnic, tov. Blagoje Boganec je govoril o pomenu elektrifikacije železnic, govor predstavnika avstrijskih državnih železnic g. Maksa Schanla pa je veljal predvsem medsebojnemu sodelovanju obeh držav. K dobremu medsebojnemu sodelovanju jugoslovanskih narodov na eni strani in avstrijskega naroda na drugi strani pa veliko prispevajo tudi železniške proge, ki svoje koristno delo opravljajo nemoteno dalje, kljub Karavankam, kjer poteka državna meja, ki nas loči.

Po zaključni slavnosti, katere se je udeležilo več sto ljudi ter godba na pihala jeseniške Svobode, je bila gostom iz Avstrije prirejena zakuska v novi kolodvorski restavraciji, zastopniki avstrijskih železnic pa so pogostili naše v Beljaku.

Elektrifikacija
železniške proge
Jesenice—Podrožca
je zahtevala
odstranitev mostu
pri Kurilnici.

Foto Torkar

- Na javnem roditeljskem sestanku, ki je bil 18. februarja v Mestnem gledališču, so predavatejli jeseniške gimnazije, zlasti pa ravnatelj, nanizali številne probleme. Ugotovljeno je bilo, da večina staršev posveti vse premalo časa svojim otrokom pri učenju. S tem seveda ni mišljeno, da bi jih poučevali, temveč da bi jih vsaj nadzirali. Tudi povezava med šolo in starši je pomanjkljiva.
- V februarju je v prostorih lutkovnega gledališča Svobode Jesenice razstavljal svoja slikarska in kiparska dela Mario Vilhar. Razstava je imela dokaj lep uspeh, saj je v nekaterih delih uspel prikazati Vilhar življenje tako sončno, da se je človek rade volje pomudil pred njegovo sliko, predvsem pa je v plastiki našel svoj svojski izraz in tudi posebno tehniko metalizacije glin, ki pomeni v umetnosti osvežujočo novost. Razstava je bila prijetno opremljena, vendar ob tem težko čakamo, kdaj bomo na Jesenicah imeli toliko razumevanja, da bomo kaj kmalu dočakali razstavo katerega domačih slikarjev. Posnetje vredna je bila pri Vilharjevi razstavi pozornost Litostroja, katerega uslužbenci so ga počastili s številnim obiskom, tako da smo Jeseničani ostali v manjšini.
- Mestno gledališče na Jesenicah je 17. februarja pripravilo avdicijo za sprejem novih članov, ki jo je uspešno opravilo 6 udeležencev. Presenetila sta zlasti dva mladince, ki bosta s svojim prijetnim glasom lepa pridobitev za jeseniško gledališče.
- Igralska družina Svobode Javornik je v februarju gostovala s Streicherjevo komedijo »Kam iz zadreg« v Zdravilišču Golnik in v Lescah. Igralci omenjene družine so dosegli posebno lep uspeh, na Golniku, kjer so z zdravim humorjem razveselili paciente in osebje tamkajšnjega zdravilišča.
- Na Javorniku je gostovala igralska skupina Svobode iz Lesc z Priestleyo dramo »Inšpektor na obisku«. Obisk predstave je bil zadovoljiv, poleg tega po so se člani obeh Svobod dogovorili za tesnejše sodelovanje v prihodnosti.
- DPD Svoboda »France Prešeren« Zirovnica-Breznica lepo napreduje. V letošnji sezoni so uprizorili že tretjo igro, to je Miklovo zalo, s katero so dosegli lep uspeh. Ustanovili so tudi 50-članski mešani pevski zbor, ki ga vodi pevovodja Ulaga Polde z Jesenic.
- Na osnovni šoli in nižji gimnaziji na Koroški Beli obstoja dobra pionirska organizacija. Pionirski starešinski svet pripravlja pionirsko konferenco, poleg tega pa posvečajo precejšnjo pozornost tudi pionirskim krožkom.

„Zakaj se niste oglasili, ko sem vas dopoldan dal poklicati k sebi v pisarno?“

Podzavestno se je vzravnal kakor na ukaz, a se takoj nato otresel te nehotene podrejenosti. Samo oči so mu trznile in začele brodit po spominu, kdaj in zakaj ga je poklical tale srednje visoki, gospodovalni človek, oblečen v toplo, s krznom podloženo suknjo s krznenim ovratnikom, v katerem se je skrival čokati, skoro bikovski vrat, človek, ki je že petintrideset let trepet vseh delavcev in uradnikov pri Kranjski industrijski družbi in ki ga vsi, kadar govore z njim, z boječim spoštovanjem skoro v vsakem stavku ogovarjajo z — blagorodnim gospodom generalnim direktorjem.

Tudi on ga je nagovorjal tako, le da je bil njegov glas hladen. Človek z dobrim posluhom bi opazil, da veje iz tega glasu le rahlo prikrito sovraštvo, zaničljivost in prezir, četudi je bil človek v obnošeni pelerini zadnji, najbolj prezirani in najslabše plačani pisar pri družbi. Težje pa bi uganil, če bi ne poznal njegove zgodbe, odkod izvira ta nezaslišana predrznost.

„Zakaj niste prišli?“ je ponovil generalni direktor. Njegove ustnice pod košatimi, navzgor zavihanimi sivimi brki so se stisnile v blede zarezo, ki je izražala jezo, in čelo pod prav tako sivimi, rahlo valovitimi in na prečo počesanimi lasmi se je nagubalo. Bikovski vrat se je napel in rahlo upognil naprej, kakor da se bo ta negovani človek pravkar prav po živalsko pognal v drobnega človeka, ki je bil tako droban in je bil na videz tako krhek, da bi galahko podrl že prvi močnejši sunek vetra, ko bi se ujel v črno jadro njegove obnošene pelerine.

Stala sta drug proti drugemu in se gledala. Človek v ponošeni pelerini je še vedno molčal. Odgovoril bi, a njegove misli so bile še vedno onstran ceste na zelenih latnicah duri in pri napisu nad njimi, ki ga zaradi nenadnega srečanja z direktorjem ni mogel dočrkovati do kraja. Le s težavo se je odtrgal od napisa (potreben je bil napor, ki ga porabi človek, da lahko prelomi desko, široko in dolgo, kakor je bil gostilniški napis nad durmi). Volja, s katero se je iztrgal prejšnjim mislim, je zahreščala in nove misli, ki mu jih je bil vsilil direktor, so začele bo-

leče iskati, kaj pravzaprav hoče od njega ta osovraženi stavljenega.

„Was? Pozabili ste?!“

Luckmannov obraz je od srda zaripel, Rouard pa je odgovoril z brezbriznim glasom kakor prej:

„Da, Herr Generaldirektor.“

Neprizadet in brezbrizni odgovor je Luckmanna še bolj osupnil. Kri mu je udarila v glavo. Besede so mu kakor hudournik navrele na ustnice in udarile obnje kakor ob jez in se razbile. Šele ko je njihov naval prodrli oviro v nerazumljivih glasovih, so se sprostile.

„Ali ste pozabili tudi, gospod Rouard, da ste samo uslužbenec naše družbe in da sem jaz vaš direktor? (Glas mu je trepetal; morda od jeze in razburjenja, morda od česa drugega, morda je celo v Rouardovem brezbriznem pogledu bral strahove, ki so ga zadnje čase večkrat vznemirjali. Kdo ve, zakaj se mu je glas po prvem izbruhu jeze nenadoma znižal in spremenil melodijo. Morda zaradi sence, ki je stala za njim in ob kateri se je čutil majhnega in poraženega.). Ko bi ne imel sočutja s spominom vašega blagopokojnega očeta, bi vas že zdavnaj odpustil. (Obrnil se je do visokoraslega človeka, ki je stal ob strani in molčal, kakor da ga pogovor med Luckmannom in zane-marjenim pisarjem ne zanima. Zganil se je šele, ko se je Luckmann obrnil nanj z vprašanjem:) Ali ne gospod, Trappen?“

Tudi Rouardov pogled se je obrnil k Trappnu, tehničnemu direktorju Kranjske industrijske družbe, in v njem se je utrnilo nekaj škodoželjnega, a samo za hip, potem pa je ugasnilo, dasi je užival ob spremenjenem Luckmannovem glasu, ki se je v vprašanju prelil že skoro v ponižnost. Rouard je dobro vedel, zakaj, in z zadoščenjem opazil hudomušen preblesk v očeh tehničnega direktorja, zastopnika delničarjev, ki so pred dobrimi šestnajstimi leti spodrinili Luckmanna s prvega mesta pri družbi. Vedel je, da ta hudomušen preblesk velja Luckmannu, dasi so Trappnove oči takoj nato dobile svojo ledeno barvo. (Take oči so imeli morski razbojniki iz povesti, ki jih je kot otrok tako rad poslušal in prebiral. Tudi Luckmann je imel podobne oči, le da sta jih načela že utrujenost in nemir, ki je zaradi poraza pred šestnajstimi leti začel razjedati njegovo notranjost.).

● V poletnih mesecih bo gasilsko društvo na Koroški Beli slavilo 60 letnico svojega obstoja. Ob tej priliki bodo razvili nov društveni prapor in odlikovali nekaj svojih starejših članov.

● Sredi februarja je bilo na Javorniku in Koroški Beli konferenca organizacije SZDL, ločeno za oba okoliša. Obisk posvetovanja na Koroški Beli je bil dokaj klavrn, medtem ko je bilo na Javorniku nekoliko več ljudi. Na obeh konferencah so razpravljali o važnih problemih. Veliko so govorili o gospodarskem položaju ter problemu novih gradenj in stanovanj na Jesenicah. Krajevne konference SZDL na Koroški Beli se je udeležil tudi predsednik Občinskega ljudskega odbora Jesenice tov. Maks Dolinar, ki je odgovarjal na nekatera vprašanja članov SZDL.

V mesecu februarju se je dvakrat sestal iniciativni odbor Zveze ženskih društev za občino Jesenice. Poleg reševanja nalog je bilo sklenjeno, da bo konferenca Zveze ženskih društev 21. februarja 1957. To bo prva konferenca ženskih društev v občinskem merilu. Na programu je poleg obrazložitve pomena zveze še obravnava vprašanj o splošni in družbeni prehrani v občini, o pravilih ženskih društev in volitve Občinskega odbora zveze ženskih društev.

V februarju imajo osnovne organizacije SZDL svoje letne konference. Obravnavajo se predvsem organizacijska vprašanja, poročila o delu, politična vprašanja in gospodarski problemi. Kljub temu, da je mandatna doba vodstev organizacij SZDL 2 leti, se pogosto pojavlja težnja po kadrovskih spremembah v odborih SZDL. Boljše stanje je v tistih organizacijah kjer gre delo po določenem programu in je delo stalno, slabše pa je tam, kjer ni stalne skrbi za razvoj organizacije.

V občini se je v zadnjem času povečalo prizadevanje za razširitev Prešernove družbe. Dosedanji odbor se je preoblikoval in začel z resnejšim delom za pridobivanje večjega števila članov in naročanje knjig Prešernove družbe. Nujno je potrebno po obratih v Železarni in po terenih postaviti poverjenike, ki bodo vnaprej skrbeli za razširitev te akcije.

V januarju in februarju so bile letne konference organizacij Zveze borcev v naši občini. Doslej smo imeli 12 organizacij. Na novo pa bo postavljena organizacija v Martuljku. Predvidena samostojnost za organizacijo v Javorniškem rovtu ne pride v poštev zaradi enotnega stališča o skupnem sodelovanju za organizacijo na Javorniku, ki je najboljša v občini. V začetku marca bo občinska konferenca Zveze borcev, za katero so v vseh organizacijah izvolili 180 delegatov. Na občinski konferenci bodo izvoljeni tudi 4 delegati za kongres Zveze borcev NOV Slovenije, ki bo spomladi.

REZULTATI naše proizvodnje

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR 1957 Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	92.6
Martinarna	111.0
Elektro peč	113.3
Skupaj	104.5
Težka proga	107.0
Lahke proge	117.5
Žična valjarna	94.9
Valjarna 2400	101.1
Valjarna 1300	96.7
Jeklovlek	118.9

Skupaj	104.4
Hladna valjarna	103.0
Žičarna	100.8
Vzmeti	103.0
Žebli	102.5
Bodeča žica	128.8
Skupaj	103.8
Cevarna	111.3
Elektrodni oddelek	83.7

Skupaj	102.4
Siva livarna	134.2
Jeklo livarna	123.3
Skupaj	132.8
Opekarna	104.8

Skupaj	104.5
--------	-------

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR 1957 Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Skupaj	—
Težka proga	796.3
Lahke proge	125.9
Žična valjarna	126.2
Valjarna 2400	106.0
Valjarna 1300	96.7
Jeklovlek	118.9

Skupaj	119.0
Hladna valjarna	103.0
Žičarna	96.5
Vzmeti	103.0
Žebli	102.5
Bodeča žica	128.8
Skupaj	103.8
Cevarna	111.3
Elektrodni oddelek	83.7

Skupaj	100.9
Siva livarna	—
Jeklo livarna	32.7
Skupaj	22.7
Opekarna	130.4
Skupaj	113.5

„Da,“ je odgovoril Trappen na Luckmannovo vprašanje, nato pa ledeno gledal oba. „To bi se lahko kaj hitro zgodilo. Vi, Rouard, ste pri delu silno nemaren človek in že zdavnaj bi leteli, ko bi ne imeli z vami usmiljenja...“

obraz z bikovskim vratom, pogreznjenim v krznen ovrtnik.

Da! Dopoldan ga je velel poklicati k sebi v pisarno. Tako mu je že zjutraj povedal vratar, a je pozabil takoj, ko je vstopil v svojo pisarno in sedel k naročilnicam.

Zdaj se je spomnil in začel razmišljati, zakaj naj bi ga direktor zopet klical.

— Morda nerednost pri pošiljkah? — je pomislil.

Že mogoče. Vsak človek se lahko kdaj zmoti. Sicer pa...

— Prava reč, — si je rekel in odsotno gledal v direktorjeve zelenkastosive oči. Zinil pa ni besedice.

Direktor ni mogel več zatajevati jeze.

„Ali ste gluhi, gospod?“ je rekel z zvišanim glasom. „Odgovorite vendar, zakaj niste prišli?!“

„Pozabil sem, Herr Luckmann,“ je rekel Rouard brezbrizno, ne da bi s službenim nazivom tituliral predpo-

— Usmiljenje? — je pomislil človek v obnošeni pelerini. Vedel je, da je to „usmiljenje“ pravica, ki si je edine ni pustil ukrasti. Zato je srepro pogledal Trappna, ko je nadaljeval:

„Menda vas ne bomo učili, da morajo nesposobni prepustiti mesto sposobnim, malomarni uslužbenci vestnim, neelastični denarniki se morajo umakniti elastičnim, šibki silnim in tako dalje. Ne bom vam našteval. Ali ne, gospod Luckmann?“ se je obrnil k Luckmannu.

Luckmann je samo nekaj zamrmral. Trappnove besede, namenjene Rouardu, so zabolele tudi njega. Ne zaradi ubogega in zapitega človeka v obnošeni pelerini, marveč zaradi sebe, kajti kolegove besede o elastičnih in neelastičnih denarnikih so letele tudi nanj. Ali ga niso dunajski finančniki prav s Trappnovo pomočjo leta 1888 prelisičili podobno, kakor je on sedemnajst let poprej prelisičil Viktorja Rouarda, očeta te krhke drobnjadi v obnošeni pelerini? Ali ga ni prav ta prekleti Prus, ki je zdaj tehnični direktor družbe, pripravil do tega, da je sprejel vse pogoje, ki mu jih je postavila dunajska finančna in industrijska tvrdka Vogel & Noot, dobro prikrita pogoje, ki jih je spregledal šele kasneje, ko se je zavedel, da so ustanovitelji in ustanovni delničarji Kranjske družbe naenkrat postali delničarji druge vrste in so morali prepustiti vodilno mesto dunajskim finančnikom? Prav tale Trappen ga je pretental, da ni spregledal nevarne igre, ko je v zameno za finančno pomoč Kranjska industrijska družba prepustila dunajski tvrdki koncesije pri trgovanju svojih izdelkov, namesto da bi trgovala sama, in ji naposled celo omogočil nakup prioritelnih delnic, ki so izpodrinile njega — Karla Luckmanna, njegovega očeta Lambreta Carla in brata Jožefa, njegove ljubljanske zaveznike in barone Zoise s prvega in odločujočega mesta pri KID.

Da. Besede o elastičnih in neelastičnih denarnikih so letele tudi nanj. Čutil se je ponižanega in nemočnega pred tem severnim volkom, kajti Luckmann je prav dobro vedel, kaj se pravi biti elastičen in neelastičen. Spoznaje ga je poučilo. Nekoč so bili tudi on in njegovi elastični in silni. Uničili in izigrali so vse fužinarske gospode na Gorenjskem. Rouarda so stisnili s posojili, Zoise so prelisičili s tem, da so jih pregovorili za pristop k družbi,

Jaborneggi in baron Dietrich, dedič kneza Sulkovskega, so svoje razmajane fužine v Tržiču morali prodati. Najvrednejši med njimi so bili seveda Viktor Rouard in baroni Zoisi, danes vsi že mrtvi. Zadnji Zois je umrl pred mesecem skoro brez vsakih sredstev v bolnišnici v Celovcu.

Zdaj Zoisov in Rouardov ni več, razen tega drobnega človeka v obnošeni pelerini, tega Frica Rouarda, ki niti Rouard ni več. Rouardi so bili bogataši, še pred dobrimi petdesetimi leti najbogatejši na Kranjskem, lastniki fužin, rudnikov, gozdov in blejskega veleposestva, fužine in jejeklarne na Savi, fužine v Mojstrani, v Globokem; rudnikov pri Savskih jamah in na Begunjsčici; blejsko posest, nekoč last brižinskih škofov; gozdovi, ki se temnijo na severu nad jeseniško dolino vse do golih travnatih vrhov Karavank; gozdov vse od Jesenic do Bele peči... Da, to so bili Rouardi, stoletni železarski rod: Valentin, Leopold, Viktor. Ti so bili vredni tega imena in ne tale drobnjad v obnošeni pelerini, tale Fric, sin poslednjega, ki je zaslužil to ime, sin Viktorja Rouarda, pijanec in izgubljenec... Ta ni več Rouard, član rodu, ki je celo stoletje slovel v svetu železa — v monarhiji in v tujini. Ta je samo navaden pisar, brezpomembno človeče! Lahko bi se pisal kakor koli, le Rouard ne!

In vendar nosi ta pisar Rouardovo ime in stoji zdaj pred Karlom Luckmannom kakor svarilo usode.

Dne 9. februarja je bila občinska mladinska konferenca, ki je obravnavala politična, gospodarska, vzgojna in družbena vprašanja ter organizacijske probleme organizacij LMS. Konferenca je dobro uspela. Izvoljen je bil mladinski komite, v katerem so: Feldin, Golbočnik, Nemec, Delavec, Horjak, Mežnarc, Peganova in še vrsta drugih dosedanjih in novih mladinskih funkcionarjev.

V občini se zelo počasi razvija delo Društva prijateljev mladine. V sedanjem obdobju se ponovno izpostavljajo Pionirski odredi po šolah, ker sedanja praksa pionirskih odredov na terenu, razen nekaj primerov, ni dala najboljših rezultatov. Najvažnejše vprašanje je izvolitev starešinskih svetov, ki vodijo organizacije. Od prizadevnosti in odgovornosti odborov SZDL in drugih organizacij je odvisno, kdaj bodo starešinski sveti povsod izvoljeni in kakšni ljudje bodo v njih. Na programu so poleg stalne skrbi za vzgojno, družabno, socialna in kulturna vprašanja tudi smučarska in sankarska tekmovanja za otroke, primerno praznovanje »Dneva pomladi«, priprave na taborjenje in izlete ter ostale oblike dela.

B E S E D A M L A D I H Ž E L E Z A R J E V

Koristno delo kluba mladih proizvajalcev

Ze tretje leto teče od ustanovitve „Kluba mladih proizvajalcev“, ki naj vzgaja mlade ljudi za delo v organih delavskega upravljanja, sindikatu, v LMS in drugih vodstvih političnih in družbenih organizacij. Tudi to leto je mladinski komite pripravil načrt predavanj za delo „Kluba mladih proizvajalcev“, o katerem je večkrat razpravljaj na svojih sejah, pri katerih sta sodelovala tudi predsednik CKLMS tov. Mirtič in član predsedstva CK LMS tov. Bregar, ki sta v razpravi dala tudi koristne napotke za delo kluba. V šestindvajsetih predvidenih predavanjih je zbrana snov, ki jo bo klub posredoval v tej sezoni.

Dne 14. novembra popoldne se je 34 mladincev, ki se zanimajo za delo v klubu, zbralo v čitalnici pri Jelenu na prvem sestanku, kjer so se pogovorili, kako bo klub deloval. Težave za izvedbo načrta so s predavatelji, ki ne morejo biti zaradi svojih dolžnosti vedno na razpolago klubu, zato predavanja do danes niso bila redna. Kljub temu pa smo prepričani, da se bo delo v klubu uspešno nadaljevalo po načrtu. Za predavatelje smo predvideli vidne strokovne in

politične moči, s katerimi so slušatelji do sedaj zadovoljni. Do konca decembra smo imeli troje predavanj, na katerih so predavali tov. Varl Jože, predsednik občinskega komiteja LMS Jesenice, Jasnič Dante, ki je predaval o popisu delovnih mest in glavni direktor tov. Kristan, ki je predaval o storilnosti dela in o nagrajevanju. Po predavanjih je vselej precej živa razprava, v kateri člani kluba postavljajo vprašanja in dajejo svoja mišljenja. V klubu bodo še sledeča predavanja:

1. Vloga črne metalurgije v gospodarskem sistemu FLRJ.
2. Naše podjetje v okviru črne metalurgije.
3. Organizacijska shema podjetja.
4. Organizacijska shema glavnih obratov oziroma grup.
5. Osnove gospodarske politike FLRJ.
6. Osnove družbenega plana.
7. Družbeni plan občine in podjetja in njegovo izvajanje.
8. O centralnem DS in grupnih DS.
9. Upravni odbor in direktor podjetja.
10. O komisiji za ekonomsko-finančna vprašanja.

11. O komisiji za proizvodni plan in vsklaje-
vanje proizvodnje.
12. O komisiji za vzdrževanje.
13. O komisiji za organizacijsko-kadrov-
ska vprašanja.
14. O komisiji za proizvodnost dela.
15. O komisiji za tarifna vprašanja.
16. O organizaciji dela.
17. Norme in premiranje.
18. Produktivnost dela ter razni pozitivni
in negativni vplivi na proizvodnjo.
19. Tehnična zaščita dela.
20. Vprašanja kadra in strokovno šolstvo.
21. Delavska zakonodaja.
22. Socialno zavarovanje.
23. Psihologija dela.

Že iz načrta je razvidno, da se zahteva od članov kluba resno sodelovanje. V izva-

janju načrta je opaziti, da nekateri mladinci popuščajo in ne hodijo več na predavanja. To je razumljivo, ker smo posebno mi mladi podvrženi raznim vplivom in so nam mnogokrat že najmanjši naporji odveč, čeprav bi premagovanje teh največ koristilo prav nam. Odbor kluba vodi strogo evidenco nad udeležbo pri predavanjih, tako da bo ob zaključku predavanj imel tudi točen rezultat.

Ker se vedno pojavlja vprašanje, kdo lahko sodeluje v „Klubu mladih proizvajalcev“, naj bo s tem člankom pojasnjeno, da se lahko sleherni mladinec, ki ima voljo in željo, da izpopolnjuje svoje znanje, lahko vključi v klub preko svojega mladinskega vodstva v obratu.

Zaključki mladinske konference Železarne

Zaključki niso bili precizirani in je bila dana naloga mladinskemu komiteju, da vodi organizacijo po načelih, ki so bila iznešena na konferenci v referatu in razpravi.

Na podlagi tega mora mladinska organizacija tesneje sodelovati z organi upravljanja in s političnimi forumi podjetja. Posebno skrb je treba posvetiti vsem gospodarskim problemom, ker je čutiti, da se ravno na tem področju v mladinskih organizacijah premalo razpravlja.

Nenehna skrb vseh mladinskih vodstev mora biti, da skrbijo za sistematično ekonomsko-politično vzgojo svojega članstva.

Prizadevati si, da se bo mladina v obratih strokovno izpolnjevala. Na tem področju pade odgovornost tudi na strokovni kader, posebno pa na inženirje in tehnike, kajti če mladinci slabo obvladajo svojo stroko, je to delno tudi krivda njim predpostavljenega strokovnega kadra.

Ustvariti vljudejše odnose med mladino in mojstri ter brigadirji. Tudi skrb teh prvih predpostavljenih za mlade ljudi bi morala biti večja. Posebno paznjo pri tem je treba posvetiti novo sprejetim mladincem.

Ni dovolj, da se mladina usposablja samo strokovno, mora se tudi politično, ker le takrat, kadar bo mladinec razumel smisel svojega strokovnega dela, bo mnogo več lahko koristil skupnosti.

Poleg navedenega je potrebno nadaljevati utrjevanje osnovnih mladinskih organizacij po obratih.

Pred odgovorne ljudi pa se postavlja naloga, da skrbijo za stalno povezavo z mladi-

mi člani kolektiva, uresničujejo njih težnje strokovne in politične izobrazbe želi tudi zdravega razvedrila in zabave.

Mladinci na obisku v „Iskri“ in „Inteksu“

Mladi železarji z Jesenic so bili v kranjskih tovarnah — Iskri in Inteksu — lepo sprejeti. V tovarni Inteks so mladinci videli mlade tekstilne delavce pri tkalskih strojih. Delovni proces pri izdelavi blaga je bil za mlade delavce iz naše tovarne posebno zanimiv, kajti nekateri izmed članov mladinske organizacije prometnega oddelka so bili prvič v svojem življenju v tekstilni tovarni.

Nekaj podobnega so naši mladinci doživeli tudi v tovarni fine mehanike „Iskra“. Mlade obiskovalce iz naše Železarne je posebno zanimalo delo tamkajšnjih delavcev, ki so zaposleni v oddelku za izdelavo kino-projektorjev, električnih števecv in telefonskih aparatov. Prijazni vodiči so mlade delavce iz naše tovarne seznanili s preciznim delom v že omenjenih oddelkih, nato pa so jim priredili v veliki restavraciji kosilo.

Člani mladinskega aktiva iz prometnega oddelka so ob priliki bivanja v kranjskih tovarnah izkoristili priložnost za medsebojni razgovor članov mladinskih organizacij v naši Železarni in v njihovih tovarnah. Organizacijo izleta je v precejšnji meri omogočil tudi sindikalni odbor prometnega oddelka, ki je v ta namen prispeval denarni znesek v višini 10.000 dinarjev.

Deset let planinskega društva na Javorniku

Večkrat smo že poročali o delovanju in uspehih planinskega društva na Javorniku. To društvo šteje danes več kakor 600 članov in je po številu vpisanega članstva na prvem mestu množičnih organizacij v tem kraju. V soboto dne 19. 1. 1957 se je v dvorani fizikulturenega doma zbralo 270 planincev in precejšnje število gostov na 10. društveni občni zbor. Med gosti so bili tudi člani upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, tov. Bučar in Prosenc, kakor tudi zastopniki ostalih množičnih organizacij z Javornika in Koroške Bele. Javorniške planince je ob tej priliki obiskal tudi Copov Joža z Jesenic, kateremu pravijo oče gorenjskih planincev.

Letošnji občni zbor je bil hkrati tudi 10. in jubilejni občni zbor planinskega društva na Javorniku. Poročilo o delovanju društva v lanskem letu, je podal predsednik tov. Franc Svetina. Iz kratkega toda izčrpnega poročila je bilo razvidno, da imajo tudi planinci svojo tradicijo, dasiravno je bilo društvo ustanovljeno šele pred desetimi leti. Številni ljubitelji gora in planin so bili že v predvojnih letih organizirani v Planinskem društvu na Jesenicah, po osvoboditvi, to je od leta 1945, pa so bili včlanjeni v planinskim odseku pri fizikulturenem društvu. V letu 1947 pa se je 16 tovarišev odločilo za to, da se na Javorniku ustanovi Planinsko društvo. Prvi planinci — ustanovitelji v tistih dneh prav gotovo niso mislili, da bo njihova nova organizacija postala v bližnji bodočnosti tako močna. Fantje so krepko prijeli za delo, iz leta v leto pa se je večalo tudi število njihovih članov in danes šteje društvo 613 članov. V desetletnem razdobju so uredili 3 planinske postojanke, katere tudi danes pridno in vzorno oskrbujejo.

Priznati je treba, da oskrbovanje planinske koče v oddaljenih hribih ni enostavno, vedno pa je v zvezi s precejšnjimi napori in težavami. To posebno velja za Staničevo kočo v Triglavskem pogorju, ki je najbolj oddaljena, nato postojanka v dolini Krme ter končno Planinski dom na Pristavi v Javorniškem rovtu.

Razumljivo je, da je v planinskem društvu na Javorniku včlanjenih največ delavcev, ki so zaposleni v obratih valjarne. Iz poročil, ki so bila podana na občnem zboru pa po-

grešajo mladino, ki žal še ni našla poti, da bi se uvrstila med javorniške planince. Vsestransko požrtvovalni planinci so si uredili društveni prostor, v katerem se sestaja njihov upravni odbor, v tem prostoru pa imajo urejeno tudi knjižnico, v kateri imajo 76 knjig ter ostalo planinsko literaturo.

Delo planinskega društva je v precejšnji meri motilo tudi slabo deževno vreme, tako da so bili izleti in 4 dnevno taborjenje v Krmi slabo obiskani. Kljub temu, da vreme nari niso bili naklonjeni našim planincem pa je bilo tudi finančno poslovanje v društvu aktivno.

Več govornikov je pozdravilo plodno in uspešno delo javorniških planincev, veliko pa so razpravljali tudi o vzdrževanju Staničeve koče in ostalih postojankah, dalje o takoimenovanem „himalajskem prispevku“ ter o novih planinskih izkaznicah.

Član upravnega odbora PZS, tov. Bučar, je izročil odlikovanje (diplomo) enemu izmed najbolj požrtvovalnih planincev v našem gorenjskem kotu tov. Vilmanu, društveni upravni odbor pa je ob 10. obletnici ustanovitve planinskega društva razdelil lepa priznanja tvoarišem planincem: Francu Noču, Jožetu Berčiču, Antonu Mikliču, Matiju Isteniču. Omenjeni tovariši so v zadnjih desetih letih napravili za planinsko društvo na Javorniku pravo pionirsko delo, vodstvo društva pa pričakuje od njih, kakor od ostalega članstva pomoči tudi v prihodnje, kajti načrti so precejšnji. V letošnjem letu nameravajo organizirati planinski teden, katerega bodo zaključili s planinskim veseljem in srečolovom na Pristavi, mislijo pa tudi na granjo novega planinskega doma v dolini Krme. Omenjena akcija bi bila pomembna, toda brez pomoči PZS in ostalih merodajnih organov pa bo le težko izvedljiva.

Občni zbor so nato pozdravili zastopniki sosednjih društev, s katerimi imajo planinci na Javorniku dobro povezavo, govoril je tudi Copov Joža, ki je s svojim humorjem navdušil zbrane udeležence občnega zbora, planinci pa so toplo pozdravili tudi besede zastopnika naših obmejnih čuvarjev — graničarjev.

Ob zaključku so planinci izvolili nov upravni odbor, v katerem je ostala velika večina požrtvovalnih in izkušenih planincev.

Franc Osenk

Njegovo življenje je bilo en sam delovni dan

Številni prijatelji in znanci pokojnega tovariša Osenka skoraj niso verjeli, da je smrt veliko prezgodaj pretrgala nit življenja dobremu in neumornemu odrskemu delavcu. Vendar je bilo res. Tov. Osenk Franc je po kratki bolezni umrl v jeseniški bolnišnici dne 5. februarja. DPD „Svoboda“ na Javorniku je s smrtjo tov. Osenka izgubila človeka, ki ga bo le težko nadomestiti. Prav v letošnjem letu bi moral praznovati 35-letnico aktivnega udejstvovanja na odrskih deskah. Pokojnik je bil v svojem življenju tesno povezan z delom na odru. V razdobju njegovega udejstvovanja na odru ni bilo niti ene same gledališke sezone, da ne bi režiral ali kako drugače pomagal pri delu na odru. Samo v zadnjih povojnih letih je na odru javorniške „Svobode“ režiral zahtevna odrska dela, kakor Kreftovo dramo „Lacko in Krefli“, Finžgarjevo „Našo kri“, Jurčičevega „Desetega brata“, spevoigro „N'mav čez izaro“, „Pod to goro zeleno“, dramo „Stilmondski župan“, igro „Detektiv Megla“ in druge, poleg njih pa je bil nosilec glavnih vlog v igran „Globoko so korenine“, „Skopuh“, „Dr“ itd. Tovariš Osenk ni sodeloval samo kot režiser in igravec pri igran, temveč je pomagal tudi pri urejanju svetlobnega parka, bogate izkušnje 35 let dela pa je vztrajno in požrtvovalno prenašal na svoje sodelavce na odru. Iz vsega tega je razvidno, da je bil tovariš Osenk eden najstarejših režiserjev in igralcev na Gorenjskem. Oder je bil njegov drugi dom, saj ni bilo dneva ali tedna v letu, da ne bi vsaj za trenutek pogledal žarometov in drugih odrskih rekvizitov, za katere je posebno v zadnjih letih po upokojitvi skrbel vzorno in očetovsko.

Do odra je imel veliko spoštovanje, saj je dostikrat z vnemo navduševal mlajše igralce z besedami: „Oder je kraj, ki zasluži, da se odkriješ, kadar stopiš na njegove de-

ske“ itd. Tov. Osenk je vse svoje delo in življenje posvetil delu na odru. Teden dni pred svojo prerano smrtjo je bil še skupaj s svojimi soigralci v Javorniškem rovtu, kjer so igrali Schtreiherjevo veseloigro „Kam iz zadreg“. To nedeljo je med predstavo hudo zbolel, nato pa je moral iskati zdravniške pomoči v jeseniški bolnišnici, kjer je nekaj dni pozneje tudi umrl, star 62 let.

Njegovo truplo so položili na mrtvaški oder na odru „Svobode“ v osnovni šoli, kamor je zahajal toliko let. Zadnje slovo je bilo posebno ganljivo. Velik žalni spreved, kakršnega na Javorniku niso videli že nekaj let, se je pomikal na tamkajšnje pokopališče. Od pokojnika so se poslovili v avli osnovne šole in ob odprtem grobu predsednik DPD „Svobode“ Javornik, tov. Janko Noč, predsednik Sveta za prosveto in kulturo pri ObLO Jesenice tov. Treven Franc in njegov dolgoletni soigralec na odru tovariš Janko Orešnik. Vrzeli, ki je nastala z njegovo smrtjo, bodo na odru javorniške „Svobode“ le težko izpolnili mlajši igralci, ki bodo še vrsto let pogrešali tov. Osenka kot režiserja, igralca, organizatorja in idejnega svetovalca z bogatimi izkušnjami.

Slava njegovemu spominu!

E. Ž.

50 let skupnega življenja

V soboto dne 9. februarja sta praznovala zlato poroko in s tem tudi 50 let skupnega življenja zakonca Janez in Katarina Šporn. Takšnih primerov je v današnjih časih vedno manj, zato je prav, da namenimo nekaj vrstic v našem listu tudi Špornovemu očetu in mami.

Špornov oče je stara gorenjska korenina, saj bo kmalu dopolnil 80 let svojega življenja. Kljub visoki starosti pa je še vedno zdrav in dobre volje. V našem železarskem kolektivu je bil od leta 1898 do leta 1952, torej več kakor pol stoletja. Naši sodelavci v žebljarni ga prav gotovo poznajo, saj je bil vseskozi v njihovem obratnem kolektivu kot strugar, upokojen pa je bil kot visokokvalificiran delavec. Zaslužno pokojnino uživa že 5 let, vendar začasno prejema le 8800 dinarjev in upa, da bo ta znesek tudi povišan, ko bo njegova pokojnina dokončno urejena.

V poročni sobi na ObLO Jesenice je predsednik tov. Dolinar zlatoporočencema čestital k življenjskemu jubileju, nato pa je sledil zanimiv razgovor s sodelavcem našega lista. Kakor pravi prijazna Špornova

mama, jima v življenju dostikrat ni bilo lahko in z rožami posuto. Posebno trda jima je predla med prvo svetovno vojno, ko je liter mleka veljal kilogram koruzne moke. V času njenega zakona se jima je rodilo 8 otrok, od katerih so ostali živi in zdravi le trije. Dva otroka sta umrla od lakote med prvo svetovno vojno. Kakor pravila Špornov oče in mama, jima bo v nepozabnem spominu ostala tudi narodno-osvobodilna vojna. Špornovo hišo so zlasti dobro poznali naši partizanski borci in terenski aktivisti, ki so prihajali k njima na dogovorjena znamenja, kljub nevarnosti, ki je pretila od strani nemških okupatorjev. Z Jelenkamna je zelo pogosto prihajal k Špornovim tov. France Konobelj-Slovenko s svojimi tovariši, dobro pa se spominjata tudi partizana Mirka Praprotnika, ki je kmalu po osvoboditvi umrl.

Špornovemu očetu in mami so za njun življenjski jubilej čestitali številni prijatelji in znanci, čestitkam pa se pridružuje tudi uredništvo našega lista z željo, da bi še dolgo let živela v miru in zadovoljstvu.

Uspehi jeseniških šol v prvem polletju

Na Jesenicah sta dve splošno izobraževalni šoli, to sta osnovna šola in gimnazija ter pet strokovnih šol, kakor Met. ind. šola, Vajenska šola raznih strok, Mojstrska šola, Tehnična srednja šola in Glasbena šola. Te obiskuje v skupnem 2175 učencev in dijakov. Problem jeseniških šolskih prostorov je javnosti, ki je pozdravila sklep ObLO Jesenice o gradnji nove šole na Jesenicah, že znan. Tu naj dodamo, da ni dosti boljše stanje učilnic strokovnih šol. V stavbi Metalurške ind. šole, ki je bila grajena za šolske delavnice, se drenjajo danes štiri strokovne šole in to Metalurška ind. šola, Vajenska šola, Mojstrska šola in Tehnična srednja šola. Slednji imata n. pr. le po eno učilnico, v katerih je pouk v treh izmenah, ker se uporabljajo učilnice tudi za razne tečaje. Kakor je nujna gradnja nove osemletke, je nujna tudi gradnja nove stavbe za omenjene strokovne šole, ki imajo pred seboj še veliko bodočnost.

Kljub temu, da je na nekaterih šolah zaradi pomanjkanja učilnic skrčen pouk (predvsem osnovna šola, kjer je skrajšan pouk tudi za 4 ure tedensko), so bili ob prvem polletju letošnjega šolskega leta učni uspehi zadovoljivi, kar je zasloga požrtvovalnega predavateljskega kadra.

Zlatoporočenca Janez in Katarina Šporn

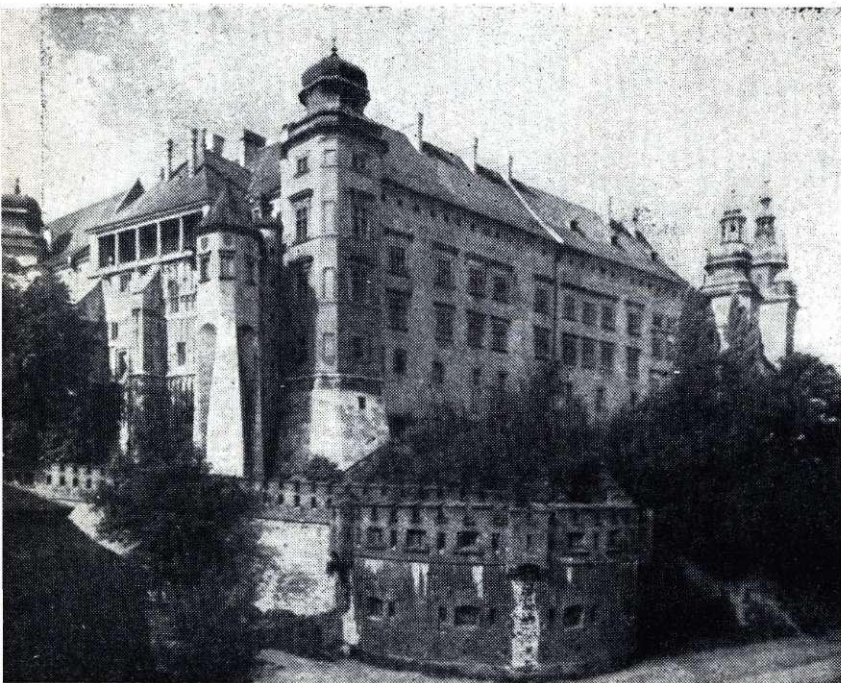
Pregled doseženih učnih uspehov jeseniških šol v I. polletju šolskega leta 1956/57.

Osnovna šola	3,62	87,92%	739
Nižja gimnazija	2,74	44,40%	176
Višja gimnazija	3,09	67,90%	599
Met. ind. šola	3,35	73,30%	199
Vajenska šola	2,90	77,—%	110
Tehn. sred. šola	3,55	87,70%	98
Mojstrska šola	3,34	71,20%	45

Na glasbeni šoli, ki jo obiskuje 220 gojencev, so izpiti šele konec šol. leta, bili pa so za študij vsi pozitivno ocenjeni in je bil povprečen uspeh skoraj prav dober.

Na vseh jeseniških šolah je bilo ob polletju pozitivno ocenjenih 75,8% učencev oziroma dijakov, povprečna ocena na vseh šolah je pa bila 3,5, kar je več kot zadovoljivo.

Tako delovanje šol, ki vzgajajo nad 2000 mladih Jeseničanov, pač zasluži več pozornosti pri reševanju šolskih problemov in predvsem pri gradnji novih šol.

Grad Wawel
v Krakovu

Naši šahisti so se vrnili s Poljske

Lansko leto so na Jesenicah gostovali poljski šahisti. Ob tej priliki so povabili naše šahiste na povratno srečanje na Poljsko. Razumljivo je, da so člani šahovskega društva z Jesenic to vabilo sprejeli z velikim veseljem in se na svoje prvo gostovanje na Poljskem tudi vsestransko dobro pri-

Na obisk v prijateljsko državo Poljsko so odšli naslednji člani šahovskega društva: Strumbl Lojze, Korošec Janko, ing. Sešek Pavle, Strumbl Zdravko, skupino pa je vodil sekretar Šahovske Zveze Slovenije tovariš Kapus Ernest. Pot skozi Avstrijo in Čehoslovaško je bila dolga in naporna, saj so se peljali tja do Baltiškega morja v mesto Szczecin (Sčežin), kjer je bilo tudi prvo prijateljsko srečanje s poljskimi šahisti. Zastopnik športne organizacije „Start“ je pričakoval naše šahiste že na poljsko-češko-slovaški meji in jih spremljal vse do Baltika. Udeleženci naše šahovske ekipe so bili nadvse zadovoljni, tako s sprejemom kakor tudi z gostoljubjem, ki so ga uživali v času svojega bivanja na Poljskem.

Pri šahovskih deskah so se poljski šahisti pokazali kot solidno in dobro vigrano moštvo, tako da so gostje z Jesenic le s težavo remizirali z rezultatom 2:2. Zanimanje za naše šahovsko srečanje v tem mestu je bilo veliko in tudi dobra propaganda.

Naslednji dan so naši šahisti izkoristili lepo priložnost in si ogledali mesto, kjer

je bilo pred drugo svetovno vojno svetovno znano пристаниšče, nato pa so odpotovali v glavno mesto Poljske, v Varšavo. V Varšavi so naše šahiste pričakovali njihovi znanci in prijatelji, ki so se udeležili nedavnega tekmovanja na Jesenicah ter mednarodni šahovski mojster Platter. Glavno mesto Poljske države sodi med najlepša mesta v Evropi, vidne pa so še vedno ruševine iz druge svetovne vojne, katerih se še ni dotaknila človeška roka, kljub temu, da je bila vojna končana že pred dvanajstimi leti. V židovski četrti „Geto“ stoji sredi ruševin spomenik kot edini dokaz žalostnega dogodka, ko so Nemški okupatorji med drugo svetovno vojno na tem kraju umorili več stotisoč židov. Med drugim ima Varšava precej lepih znamenitosti in kulturnih spomenikov, ki si jih je vredno ogledati. Na tem mestu naj omenim le stadion, trgovsko četrt in Dom kulture. Veličastna zgradba, ki se dviga ob glavni cesti, Dom kulture je delo ruskih arhitektov in njihovih sodelavcev. Ta dom je, kakor pravijo sami Poljaki, darilo Stalina Poljski, seveda za poljski denar.

V večernih urah so se naši šahisti pomerili s tekmovalci z Varšave. V svoji drugi tekmi so zmagali Jeseničani z rezultatom 2 in pol : 1 in pol. Tretje mesto, ki so ga na svoji poti po Poljski obiskali naši šahisti, je bilo mesto Krakov, ki se ponaša s

premnogimi muzeji, cerkvami ter draljevskim gradom, v katerem je tudi grobnica nekdanjih poljskih kraljev. V program svojega obiska na Poljskem so šahisti z Jesenic uvrstili tudi ogled zloglasnega taborišča Osviencin (Auschwitz), kjer so Nemci umorili 7 milijonov zapornikov. Pogled na taborišče je žalosten, saj je nema priča strašnih dogodkov, ki so se pred leti dogajali na tem kraju. Pred celico smrti so naši šahisti položili šopek rdečih nageljev, taborišče pa so zapustili z vtisi, ki jih je težko opisati.

Ko so se poslavljali od poljskih tovarišev, so jim bila izrečena laskava priznanja, velikokrat pa je bilo poudarjeno tudi prijateljstvo narodov Jugoslavije in Poljske. Svoje potovanje po prijateljski Poljski so zaključili polni vtisov in zadovoljni, da so videli nekaj lepih mest in krajev. Za vse gostoljubje pa so hvaležni poljski športni organizaciji „Start“, ki res vzorno skrbi za svoje goste iz drugih držav in jih tudi vzdržuje v vseh dneh bivanja na Poljskem do njihovega povratka v domovino. Kakor vsa prejšnja, tako je ostalo tudi gostovanje na Poljskem našim šahistom v nepozabnem spominu. Obisk naših šahistov je ponoven dokaz, da so takšna gostovanja pomembna, saj se tako utrjuje medsebojne vezi z drugimi narodi. J. K.

Dom kulture v Varšavi

ŽELEZO

je dalo rast slovenski kulturi

Ob 200-letnici rojstva A. T. Linharta

Dne 11. decembra je minilo dvesto let, ko se je v Radovljici rodil Anton Tomaž Linhart, človek, ki mu mora biti naše ljudstvo hvaležno, kakor vsem, ki so se v tistem času borili za obstoj slovenskega jezika in s tem tudi za obstoj in za izoblikovanje slovenskega naroda, ki mu je grozilo, da ga neopazno pogoltne nemško morje, če bi ne bilo takrat peščice ljudi, ki so se z vso ljubeznijo posvetili oblikovanju slovenskega jezika in začeli ustvarjati slovensko kulturo. Kdo ve, če bi jim bilo to mogoče, ko bi ne bilo takrat v naši domovini človeka, barona Žiga Zoisa, bogataša, ki ni štedil svojega bogastva za temeljni kamen slovenske kulture in umetnosti, brez katere smo Slovenci do takrat bili. Brez Zoisovega denarja, ki je bil plod dela naših rudarjev in železarjev, bi morda še dolgo morali čakati na začetke slovenske posvetne književnosti in dramatike. Brez Zoisa, ki je navdušil za ustvarjanje v materinem jeziku Antona Tomaža Linharta, bi tega moža, ki se ga danes s tako hvaležnostjo spominjamo, ker je ustvaril temelj slovenskemu odrskemu jeziku, danes naša kulturna zgodovina sploh ne poznala. Brez Zoisove gmošne pomoči bi se ta veliki talent ne mogel razviti. In ker bi Zoisovega bogastva brez rok bohinjskih, radovniških in javornjskih plavžarjev, fužinarjev in rudarjev ne bilo, ni moj naslov, da je železo dalo rast slovenski kulturi, pretiran, kajti prav železo in trgovanje z njim sta bila izvor gmošnemu položaju takrat najboga-tejšega človeka na Kranjskem.

Baron Žiga Zois, po očetu tujec, po materi pa slovenskega rodu, je ljubil jezik svoje matere in zato bi ga rad povzdignil do imenitnosti drugih jezikov, da bi se dalo v njem tudi umetniško ustvarjati. Zato mu ni bilo žal sredstev, da je Linhartu omogočil napisati in postaviti prvo slovensko igro „Županovo Micko“ na oder decembra 1789. leta. Tega razsipanja sredstev za slovensko kulturo mu njegovi dediči, ki so izkoriščali jeseniškega delavca vse do leta 1905 in bili vseskozi zagrizeni Nemci, niso nikoli odpustili, misleč, da je prav baron Žiga, ki je živel od leta 1747 do leta 1819, omajal njihovo gospodarsko moč, in ne krize, ki jih je prinesla z liberalizmom druga polovica devetnajstega stoletja in porajala nove bogataše, ki so bolj kakor Zoisi razumeli svoj čas.

Toliko sem se moral ustaviti pri največjem slovenskem mecenu in podporniku slovenske kulture (ki jih slovenska kulturna zgodovina pozna žal tako zelo malo), pri človeku, pri katerem je mogel prvi in do smrti dosledni slovenski svobodo-

mislec in demokrat - revolucionar Anton Tomaž Linhart v tedanji fevdalni družbi, ki se je sicer že krušila, a se še vedno oklepala svoje tradicije, ki je zanikala enakost in svobodo vsakega človeka ter delila ljudi na žlahtne (plemenite) in na „te gmajn folk“ (tlačane), edino najti oporo pred nasprotniki, ki jih Linhart ni imel malo in ki so mu nasprotovali, kjerkoli so le mogli. To nasprotovanje ni bila samo posledica Linhartove intelektualne premoči nad vladajočimi fevdalci, marveč strah pred revolucijo, ki je prav v letu uprizoritve „Županove Micke“ pretresla svet; 14. julija 1789 je namreč padla pariška bastilja in se je v Franciji zrušil fevdalizem.

Linhart je bil zavesten revolucionar. V nekem pismu svojemu prijatelju Kuraltu pravi — „Meščan sem in človek“. To svojo revolucionarno zaveščanje izpriča že, ko je kot triindvajsetletni mladenič napisal tragedijo „Miss Jenny Love“ v nemščini. Te tragedije si ni upal dati v tisk v avstrogrškem cesarstvu, marveč so jo natisnili v Nemčiji. Pred njenim izidom je pisal prijatelju Kuraltu: „...bojim se, da bo imela čast, biti v cesarstvu prepovedana.“ Ali je bila ta tragedija, od katere se je ohranil en sam tiskan izvod, ki ga danes hrani Državna knjižnica na Dunaju, prepovedana ali ne, ni yirov, pisana pa je v sovraštvu do zatiralcev in mogočnikov in zoper krivico in nasilje. Ker sem že omenil to Linhartovo delo, napisano v nemščini, naj omenim še njegov pesniški almanah „Blumen aus Krain“, v katerem je zbral svoje pesmi in nekaj prevodov slovenskih narodnih pesmi, ter dva zvezka zgodovine „Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen südlichen Slaven Oesterreichs“ (Poizkus zgodovine Kranjske in ostalih južnih Slovanov v Avstriji), ki ga zgodovinar Dimitz omenja kot prvo kritično in izvirno obdelavo dela kranjske deželne zgodovine. Ta nemška njegova dela pa Linharta niso ovekovečila. Ovekovečili sta ga „Županova Micka“ in „Veseli dan ali Matiček se ženi“, ki ju je genialno ponašil, prvo po nemški predlogi Richterjeve komedije „Die Feldmühle“, drugo pa po francoski predlogi Beaumarchaisevega „La folie journee ou la mariage de Figaro“. S tem dvema deloma, ki ju kljub tujim predlogom lahko zaradi svobodne obdelave in popolne ponašenosti značajev, ki jih je Linhart vsak dan srečaval, smatramo lahko za njegovo izvirno delo, je Linhart postavil temelj slovenskemu gledališču. Richterjeva „Die Feldmühle“ je danes mrtva in ko bi se Linhart strogo prevajalsko ravnal pri pisanju svoje „Županove Micke“ po nemški predlogi, bi bila „Županova Micka“ doživela usodo komedije „Die Feldmühle“ in bi ležala pozabljena v literarno-zgodovinskem arhivu. Tako pa še vedno živi irše danes oživlja repertoar številnih gledaliških družin pri nas. Morda je izgubila samo svojo, za Linhartove čase aktualno ost, ki je Linharta pravzaprav pripravila, da je napisal to komedijo, s katero je za smehom skriti neizprosni revolucionar

hotel osmešiti vladajoče plemstvo in pokazati njihovo puhlo vrednost.

Ta Linhartova revolucionarnost pride še bolj do izraza v „Matičku“. Linhart je postavil v Matičku, kakor pravi v svojem eseju Bratko Kreft, Figarovega slovenskega bojnega tovariša in brata, čeprav mu ni mogel niti zaradi verjetnosti niti zaradi cenzure položiti v usta toliko puntarskih besed in duhovitosti, kakor jih govori Figaro, toda zaradi tega Matiček v bistvu ni nič manj revolucionaren. Živ človek je iz slovenskega preprostejšega ljudstva, ki se je zavedel svoje človeške vrednosti in ki v komediji odkrito izpove svoje misljenje do plemenitastev, misljenje, ki ga je mislil Linhart in zaradi katerega je bil v večnem nasprotju s takratnimi razmerami in vladajočo družbo ter ji prav po shakespearovski pokazal zrcalo v svoji odrski besedi. Drugega orožja razen umetniške besede v boju z družbo Linhart ni imel. In prav ta beseda ga nam je ohranila do danes v vrsti naših največjih mož. Njegovo književno delo nima samo književno - zgodovinske in gledališke važnosti, kakor pravi v že citiranem eseju sodobni slovenski dramatik dr. Bratko Kreft, temveč je tudi po svoji umetniški vrednosti precej večje, kakor se je doslej le z malimi in redkimi izjemami mislilo. Z našimi največjimi možmi ga družijo tudi še njegova življenjska usoda, ki ni bila lahka. Ko je dokončal gimnazijo, je šel v samostan, ker je mislil, da si bo tam najlažje utrl pot do znanstvenega delovanja. Toda nad samostanskim življenjem je bil razočaran in je izstopil. Šel je na Dunaj in se posvetil študiju finančnih, policijskih in trgovskih ved. V drugi polovici leta 1787 ga srečamo zopet v Ljubljani, kjer je zaman pričakoval, da bi ga zaposlili. Čakal je celo leto, da ga je zaposlil kot arhivarja ljubljanski škof Herbenstein. Toda Linhartova doslednost v nazorih in nič kaj škofovim nazorom o svetu podobno prepričanje sta vzrok, da ga je škof odpustil iz službe. Nato je dobil službo kresijskega protokolista. Leta 1786 je dobil mesto okrožnega šolskega komisarja. To napredovanje je njegovo gmotno stanje izboljšalo, da se je leto kasneje oženil v Ljubljaničanko Jožefino Detelovo. Ko je leta 1792 napredoval za vladnega svetnika, si je gmotno še bolj opomogel, toda leta življenjskih bojov z razmerami, ko je kakor mnogi slovenski ustvarjalci in umetniki v življenjski stiski in pomanjkanju ustvarjal našo kulturo in umetnost, pri tem pa za svojega življenja žel bore malo priznanja, so ga izčrpale in umrl je sorazmerno zelo mlad, v 39. letu starosti, prav na šesto obletnico pada bastilje, dne 14. julija 1795. Umrl je kot liberallec in oblast, ki ji je moralo biti njegovo delo in misljenje prav dobro znano, je prepovedala prijateljem, da bi mu postavili nagrobni spomenik. Prvo priznanje svojega dela je doživel šele v Prešernovem času, ko sta mu ga dala Čop in Prešeren.

Kratka zgodovina NOB na Gorenjskem

(Nadaljevanje)

Neuspeh nemške ofenzive proti partizanom avgusta 1941 se je odrazil najprej v tem, ker Nemci niso nadaljevali po tej ofenzivi z izseljevanji, ki so jih začeli v začetku julija 1941 in jih hoteli nadaljevati takoj po udušitvi partizanske vstaje na Gorenjskem. S krvavim terorjem prav tako niso dosegli ničesar, dasi so menili z njim odvrniti prebivalstvo, da bi si ne upalo več pomagati partizanom. Dne 1. avgusta, kakor smo že omenili, so padli prvi talci. Štiri dni kasneje je Kutschera razglasil tragični konec dela Kranjske čete s posebnim obvestilom, v katerem pravi: »Policija je prišla oboroženo komunistično drhal, ki se je klatila v gozdovih okraja Krainburg. — Protivila se je pozivu položiti orožje. Odpor je bil takoj strt in drhal uničena. Pri tem je bilo 8 upornikov ubitih. Tako bo v bodoče kaznovan vsak upor. — Enako se kaznuje oni, ki daje upornikom potuho, torej posebno oni, ki jim daje stanovanje, živež in obleko, ki jim posreduje poročila, ali ki so mu znani ukrepi in nameni upornikov, ne da bi jih naznanil policijskim oblastem. (Prepis slovenskega besedila nemškega lepaka z dne 5. avgusta 1941. — op. p.)«

Namen vsebine lepaka je bil zastraševati prebivalstvo. Podobne grožnje so vsebovali tudi lepaki, s katerimi so Nemci naznanjali ustrelitev talcev. Ze naslednji dan, 6. avgusta 1941 je načelnik nemške civilne uprave na zasedenem ozemlju Kutschera obvestil gorenjsko prebivalstvo o ustrelitvi talcev Milana Kolariča in Stanka Kališnika s Perovega, Kazimirja Černeta z Zapric pri Kranju in našega domačina zidarja Ivana Finžgarja z Javornika, ki so ga Nemci ujeli težko ranjenega, »zaradi udeležitve na komunističnih zborovanjih, na katerih so pripravljala in sklepala dejanja terorja (točen prepis slovenskega besedila lepaka, zato taka slovenščina — op. p.), radi dajanja potuhe pri premišljeni poškodbi javnih uredb in naprav in radi deliktov zoper varnost življenja in lastnine, kakor tudi radi tega, ker so kljub prepovedi nosili orožje, obsodilo na SMRT. Sodba se je izvršila takoj«. Tri dni kasneje je Kutschera naznanil ustrelitev desetih talcev kot osveto za ubitega nemškega gestapovca. Ta lepak ne navaja imen usmrčenih. Bili pa so to, kakor navaja Zbornik dokumentov in podatkov NOV jugoslovanskih narodov, Johan Močilnik iz Črne na Koroškem, Ljubo Joskovič iz Beograda, Franc Bábrik iz Medvod, Anton Eržič iz Gorič pri Golniku, Martin Zadnik z Vrha pri Velikih Laščah, Anton Noč z Javornika (revolucionarni delavec, ki se je odlikoval že leta 1935 v znani jeseniški stavki julija 1935), Anton Dacar s Črničca (predvojni komunist, sodelavec Staneta Žagarja), Franc Podlipnik iz Bohinja, Franc Sveglj s Sv. Katarine in še neki neznane. V tem lepaku Kutschera grozi, da bo »na tak način poplačan vsak umor onih, ki v zasedenem ozemlju služijo javnemu redu in varnosti«. Dne 19. avgusta 1941 so bili v Jancovi drnci pri Begunjah usmrčeni Korošci Franc Stern, Henrik Sagernik, Jurij Mesner, Rafael Pavlin, Mihael Spacapan in Anton Jerič. Tri dni kasneje je padlo zopet 10 talcev, pet v Smledniku in pet v Dobu: Počnik Franc iz Kamnika, Ivan Pregelj iz Zapric, Stefan Gruden iz Stolnika, Generoz Sitar z Jeranovega, Franc Sešek z Bukovice, Anton Jeglič iz Kamnika, Anton Orehek z Moravč, Ivan Sušnik z Jeranovega ter Božidar Repič in Franc Drolc, oba iz Kamnika. Naslednji dan so v Kranju javno obesili zajetega komandirja Kranjske čete Milorada Stošiča. Dan po tem obešenju, 24. avgusta 1941 so padli talci v Ljubnem v osveto zaradi likvidacije gestapovskega konfidenta Cirila Praprotnika. Padli so Feliks Kavčič, Miha Štular, Jože Krivic in Anton Krivic, vsi z Ljubljane, ter Anton Sneedič s Posavca. Prav tako so zaradi likvidacije švabskega ovaduha in narodnega izdajalca Florijana Ulčarja iz Gorij bili v Gorjah ustreljeni ključavničar Franc Soklič

iz Krnice, Mirko Repe iz Gorij, Karl Repe iz Gorij, Ivan Zupan iz Nomenja in tovarniški delavec Jožef Pikon iz Gorij. Kot zadnji v tem krvavem mesecu so 29. avgustu 1941 padli talci v Jaršah pri Kamniku v osveto za ustrelitev gestapovskega zaupnika Mladena Halužana. Padli so Jakob Dacar z Velikega hriba, Josip Vinar iz Radomelj, Franc Vidmar iz Zapric, Lovrenc Dragar iz Podgorice in devetnajstletni mladinec Mrzelj iz Trbovelj.

Da so Nemci v avgustovi ofenzivi čenili predvsem pomoč slovenskih izdajalcev in nemških zaupnikov in se nanje v boju proti osvobodilnemu gibanju opirali, se vidi iz represalij, ki so jih izvajali zaradi njihove likvidacije nad begunjskimi zaporniki — nad neoboroženim civilnim prebivalstvom. Likvidacije izdajalcev in gestapovskih agentov so bile za Nemce težak udarec prav v času ofenzive, saj so se le-teh posluževali za vodiče in tolmače. Boj proti izdajalcem pa priča tudi, kako dobro je bila organizirana partizanska obveščevalna služba, da noben izdajalec ni mogel ostati dolgo časa skrit. To potrjuje tudi poročilo nemškega komandanta orožniškega okrožja Kamnik, v katerem toži, da so bili »obrambni ukrepi doslej le delno uspešni«. To poročilo z dne 29. avgusta 1941 pravi na primer med drugim: »Čeprav v zadnjih dneh nismo poročali o pomembnejših dogodkih, vendar slej ko prej napadajo in streljajo folksdočlerje in konfidente.« Tak konfident je bil tudi Mladen Halužan, ki ga omenja to poročilo in ki nam pove, da je bil ta konfident obenem tudi krajevni vodja »Kärntner Volksbunda.

Namen nemške ofenzive avgusta 1941 so preprečili partizani in ljudstvo, ki je partizanom pomagalo. Nemški komandant orožniškega okrožja Radovljica Daseböck sicer pravi v svojem poročilu, da »se zdi, da je odporna sila v gozdu se zadržujočih komunistov v bistvu že zlomljena«, toda to njegovo poročilo ni samo zanikala stvarnost, marveč tudi nekateri ohranjeni nemški dokumenti, ki so jih napisali drugi in ki odkrito priznavajo neuspeh nemške akcije. Ze štiri dni po nemški ofenzivi na Jelovico poroča in naroča polkovnik Handl svojim podrejenim: »Policijskim bataljonom na zasedenem ozemlju Kranjske se določijo naslednja ožja akcijska področja: Rez. policijskemu bataljonu 72 območje orožniškega okrožja Radovljica, vključno Bled; — rez. pol. bataljonu 181 območje orožniškega okrožja Kranj in rez. pol. bat. 171 območje orožniških okrožij Kamnik in Litija. — Vsak bataljon mora imeti po en vod v stalni poostreni pripravljenosti. Vod mora ostati na sedežu tudi, če je bataljon v akciji in sicer skupno z ostalimi, za zavarovanje nastanitve potrebnimi silami, da lahko v nepredvidenih nujnih primerih takoj nastopi kot napadajoča edinica. — Če grozi nevarnost zaradi zakasnitve, je pooblaščen poslati vod v akcijo poveljnik bataljona, v odsotnosti poveljnika bataljona pa najstarejši častnik na sedežu. — Nevarnost zaradi zakasnitve morajo orožniška službena mesta javiti istočasno orožniškemu komandantu pri šefu civilne uprave (dežurna služba) na Bledu in svojemu pristojnemu bataljonu. — Če pošlje vod v akcijo neposredno sam bataljon, mora ta po najkrajši poti poročati o tem orožniškemu poveljniku. — Razen zgoraj navedenih mest ne sme nihče drugi razpolagati z vodom.« Tako piše Handl štiri dni po nemški ofenzivi, po kateri so javno razglasili uničenje partizanstva, svojim podrejenim.

Neuspeh te ofenzive dokumentira tudi komandant redarstva Alpskih dežel, poveljniško mesto Bled, Mascus v svojih Smernicah za angažiranje redarstva na zasedenem ozemlju Koroške in Kranjske. V teh smernicah nehoti prizna, da so Partizani vsilili Nemcem svojo taktno, in pove naslednje: »Ker nam doslej ni uspelo prijeti nobene tolpe niti posameznih storilcev (podčrtal pisec), se morajo še bolj kakor doslej izčrpati vsi viri

Okupatorji so
požigali
v Kranjski gori

in vesti, da bi se tako več izvedelo o bivanju, zadržanju in sestavi tolpe.« V točki 9 pravi Mascus med drugim: »Ko se pojavijo sovražne tolpe, mora biti glavni cilj angažiranih sil, da jih zajamejo, če pa to v danih okoliščinah ni mogoče, da jih uničijo ali vsaj zadajo občutne izgube. Ni dovolj tolpe samo razbiti, ker imajo tako možnost, da se ponovno zberejo in vgnezdijo drugje. Napad se ne sme izvesti prenačljeno in le z ene strani, temveč je treba sile razporediti koncentrično ali vsaj tako, da se nasprotniku onemogoči umik. Za doseg tega cilja je potrebna določena opreznost; načrtno pripraviti napad in ne opustiti zamudnih obkoljevalnih pohodov.« Ali ni ta smernica dokaz, da Nemci že v prvih dneh slovenskega partizanstva boja proti partizanom niso podcenjevali. Neuspeh njihove prve ofenzive proti partizanom jih je prisilil, da so partizanstvo vzeli zelo resno in da so ga smatrali kot nevarnega in enakovrednega nasprotnika s silami, ki so se proti Nemcem borile na frontah. In še nekaj je Mascus spoznal že v prvih dneh boja proti partizanom: spoznal je, da so partizani neuničljivi in da so Nemci proti njim brez moči. Nemški komandant Mascus pravi: »Dognano je, da nasprotnik večkrat nastopa v manjših tolpah, ki pogosto menjajo bivališče. Podnevi se zadržujejo v gozdovih in težko dostopnih pogorjih, odkoder napadajo pravilom ponoči. Zato je večinoma poznano le širše področje, v katerem se nasprotnik giblje, medtem ko je treba natančnejši kraj bivanja šele odkriti. Da se pride nasprotniku do živega, je treba sestaviti manjše oddelke, ki so po svoji osebni in materialni sestavi sposobni, da samostojno operirajo na določenem področju ter jim je končni cilj, da nasprotnika odkrijejo, zajamejo in uničijo.« Prav v tem in v navodilih, kako naj Nemci organizirajo take oddelke, je dokaz, da so partizani že po prvih bojih na Mežakliji in Jelovici vsilili Nemcem svojo taktiko. Te smernice je Marcus izdelal in razposlal podrejenim 23. avgusta 1941.

Neuspeh prve nemške ofenzive proti gorenjskim partizanom omenja tudi že prej citirano poročilo Komande Kamniškega orožniškega okrožja. To poročilo pa ni zanimivo samo zaradi tega, marveč navaja še več zanimivih dejstev, ki osvetljujejo avgust 1941 v naših krajih.

Iz nekaterih od teh dejstev lahko spoznamo, da je bila Osvobodilna fronta avgusta 1941 zasidrana že skoro povsod. Ko nemški komandant orožniškega okrožja Kamnik poroča o bojih na področju Kamnika, pravi, da sta orožništvo in gestapo ubila štiri partizane, enega pa so ranjenega ujeli. »Oddali smo ga,« poroča, — »v bolnico na Golnik, od koder je pobegnil.«

Prav tako, kakor omenjeni dokumenti, priznava 23. avgusta 1941 polkovnik Handl ponovno, da ni »dosedanji način borbe proti banditskemu rovarjenju na zasedenem ozemlju pokazal zadovoljivih uspehov«.

HLAPCI JUGOSLOVANSKE BURŽOAZIJE — HLAPCI OKUPATORJA

Izdajalci jugoslovanskih narodov bi radi v inozemstvu, kamor so se po zmagi zatekli, oprali svoje sodelovanje z okupatorjem, češ da so »se borili proti komunizmu« in da z okupatorjem pravzaprav »niso sodelovali«, da so bili za kralja itd. Na vse načine se trudijo, da bi zabrisali dejstva, kako so se vrhovi slovenske buržoazije že prve dni okupacije povezali z novimi gospodarji. To jim pa seveda uspe samo pri tistih, ki zgodovine našega boja ne poznajo ali nočejo poznati. Izdajstva jugoslovanske buržoazije in njihovih hlapcev, njihove takozvane »zvestobe kralju«, nam ni treba dokazovati z našimi dokumenti, ko imamo na razpolago okupatorjeve. Kakšna je bila »zvestoba« nekdanjega kraljevega orožništva do domovine, najnazorneje izpriča dokument nemškega Kamniškega orožniškega okrožja z dne 29. avgusta 1941, ki govori o pomoči pri izsledovanju partizanov. »Pri tem moramo omeniti,« pravi ta dokument, — »tudi jugoslovanske orožnike, ki stoje vsak čas pogumno in neustrašeno v službi... 11. avgusta 1941 je bil policijski zdravniški pregled jugoslovanskih orožnikov ter odrejen njihov vpoklic na prevzgojni tečaj v Celovec. Ponosni so, da bodo lahko služili v nemški policiji. Delo teh orožnikov ne sme biti pozabljeno in naj mi bo dovoljeno, da smem v tem mesečnem poročilu zaprositi, da ne ostane nenagrajeno.

(Dalje)

Višek sezone

Z Lessingovo žaloigro „Emilia Galotti“ kot peto premiero je Mestno gledališče nekako na vrhu letošnje sezone. Žlahtno klasično delo je lepo poživilo letošnji repertoar in bojazen, da žaligra ne bo tako privabila občinstva kot lažje delo, je bila odveč. Mojstrsko napisano delo je toliko lažje zaživelo na jeseniškem odru, ker je bilo deležno najskrbnejše opreme. Sleherni obiskovalec je lahko takoj opazil ogromen napredek v razsvetljavi, kajti luč je bila ob novih barvnih filtrih res lepa. Scena je bila s svojo preprostostjo in elegantnimi linijami ena najuspelejših na tem odru.

V februarju je imelo gledališče v gosteh tudi mlado Goriško gledališče iz Nove Gorice, ki je zaigralo Linhartovega „Matička“ v okviru proslav 200-letnice Linhartovega rojstva. Goriško gledališče je še dokaj mlado, toda vztrajno. Dali so solidno predstavo, vendar še niso dosegli ravni jeseniškega gledališča, zlasti še ne v ubranosti ansambla.

Miklova Zala na brezniškem odru

Kot četrto premiero letošnje sezone je naštudirala Svoboda „Franceta Prešerna“ na Breznici Spicarjevo ljudsko igro „Miklova Zala“. Mlada gledališka družina je s tokratno predstavo dokazala tudi sposobnost uprizarjanja predstav z množično zasedbo. Pri „Miklovi Zali“ je nastopalo nad 60 igralcev z večjimi in manjšimi vlogami. Režiser Milan Mlekuš je vloge dobro razdelil, ker igralce po sposobnostih že dobro pozna. Serajnika je igral Tonček Mežnarc, njegovo ženo Justa Jagičeva, njunega sina Anton Koselj, Miklo Tončka Mežnarčeva, Zalo Majda Pintarjeva, Tresoglava režiser Milan Mlekuš, njegovo hčer Almiro Roža Enohova itd. Igralci glavnih vlog so bili dobri, pa tudi ostali v manjših vlogah niso dosti zaostajali. Poleg Serajnika in Tresoglava se je odlikovala Almira, ki je izrazit gledališki talent in bi ji bilo nujno posvečati več pozornosti. Režiser je dokazal z uprizoritvijo „Miklove Zale“ velike sposobnosti in neumorno delo. Delo je bilo tudi scen-sko dobro opremljeno, kar je toliko važnejše, ker so izdelali scene za posamezne prizore igralci sami po režiserjevi zamisli. Gledališki družini Svobode Žirovnica-Breznica gre za uprizoritev „Miklove Zale“ vse priznanje.

Prav te dni daje Mestno gledališče kot svojo šesto premiero ljubko italijansko komedijo „Dva ducata rdečih vrtnic“ dramatika Benedettija, s katero ima namen gostovati tudi v okolici. Dva igralca in dve igralki posredujejo v tem igrivem delu prvič po vojni neko italijansko delo v našem gledališču. Delo je povsem neproblematično in hoče gledalce samo zabavati.

Ker je prav pred vrati Praznik žena, pripravlja gledališče Čapkovo moderno dramo „Mati“, ki z vso pretresljivostjo odklanja vojno in nasilje in spada med največje mojstrovine češke dramatike. Ta drama je prav primerna za praznik naših žena, ki so med zadnjo vojno pravtako žrtvovalle svoje sinove za lepšo bodočnost, prav primerna pa je tudi za današnji čas, da v ljudeh še stopnjuje odpor do brezglavega in nesmiselnega rožljanja z orožjem, ki ga je spet slišati po svetu.

V drugi polovici sezone namerava gledališče uprizoriti še dve do tri premiere in upa, da bo tako zadovoljilo svoje obiskovalce, za katere želi, da bi jih bilo še več in več, zlasti še mladine, ki sedaj še vse premalo obiskuje gledališče in se zato še vse premalo izobražuje in vzgaja

... m ...

Prizor iz Cesneyeve drame Emilia Galloti v Mestnem gledališču — Foto Torkar

Pred 10. obletnico godbe na Javorniku

Letos bo praznovala godba na pihala Svobode „France Mencinger“ na Javorniku 10-letnico svojega obstoja. Kot uvod v proslavo 10-letnice in 130 letnice smrti glasbenega genija L. van Beethovna je naštudiral godba nov koncertni program in priredila v nedeljo, 3. 2. t. l. v dvorani osnovne šole na Koroški Beli samostojen koncert.

Predsednik Sveta za kulturo in prosveto ObLO Jesenice tov. France Treven je uvodoma, polno zasedeni dvorani hvaležnih poslušalcev, pojasnil namen koncerta.

Program je obsegal dokaj zahtevne skladbe, ki jih je naštudiral kapelnik Aleš Bizjak ob izredni prizadevnosti vseh godbenikov. Ni se ustrašil Beethovnovе uverture „Egmont“ in Fučikove „Marinarelle“, Straussovega „Netopirja“ in še nekaterih skladb, ki jih

večina amaterskih godb ne igra. Dirigent je vodil koncert zanesljivo in zasluži vso pohvalo. Upoštevajoč zaposlitev godbenikov v Železarni na 3 izmene, moramo dati priznanje ne le dirigentu marveč tudi posameznim godbenikom. Med njimi je že lepo število mladine, kar daje upanje na še večje uspehe v bodoče.

Najšibkejša točka godbe so klarineti in flauta, ki zahtevajo veliko tehnično spretnost. Za te instrumente bi bilo potrebno dobiti izšolan kader, kar bi dvignilo kvaliteto raven celotnega ansambla. Dobro izvajanje skladb je motila tudi slaba intonacija, bila je opazna zlasti pri lesenih instrumentih, ki so zelo izrabljeni in bi jih bilo treba nadomestiti z novimi.

U. P.

Fizkultura in šport

Zmaga jeseniških hokejistov na državnem prvenstvu

Državno prvenstvo v hokeju na ledu je bilo tudi letos v središču pozornosti. Nenavadni dogodki in ponudbe raznih mešetarjev za organizacijo prvenstva niso izostali. Tudi to pot so ti prišli na svoj račun, čeravno sodimo, da je organizacija državnega prvenstva resna in dostojna stvar. Za take odnose ni dovolj, da si samo dober hokejist, marveč je potrebno, da se v odločilnih trenutkih znajdeš za zeleno mizo, kjer se odloča o zmagi ali nezmagi, prestižu, avtoriteti itd. Hokej je tudi politika in za to politiko nam očitajo, da imamo Jeseničani preozko obzorje. V čem je to ozko obzorje? Morda v tem, ker se je hokej pri nas razvil v množično panogo športa. Šport, ki je osvojil srce jeseniškega delavca, da ga goji po delu v svojem prostem času. Morda zato, ker je naš delavec zvest načelom socialističnih odnosov v športu, ki ga razvedri in krepi njegovo delovno sposobnost.

Vse drugo je korak nazaj v staro, kar z zdravimi načeli nima ničesar skupnega. Zategadelj taka politika ne koristi protivitu hokeja pri nas. Je samo poizkus, da bi rešili skromne tradicije hokeja in monopolni položaj s tendencami »Ilirija oživljena« ali z »verbovanjem« za »Tujsko legijo« beograjskega »Partizana«. Ta politika s širokim obzorjem je dobila svoj odgovor ob zaključku državnega prvenstva.

Po uspelem republiškem prvenstvu in z boljšim količnikom v golih smo osvojili naslov slovenskega prvaka. Ta naslov nam je omogočil udeležbo na državnem prvenstvu, kamor smo odpotovali z upanjem na najvišjo zmago, kajti zavedali smo se, da gre za prestiž slovenskega hokeja in za čast jeseniškega delavca.

V znamenju teh priprav se je pričelo s skromnim slovesom 10. jubilejno državno prvenstvo v hokeju na

ledu. Prisostvovali smo srečanju med Partizanom in Ljubljano, ki je bilo za nas izredno važno, ker sta bila oba nasprotnika kandidata za prvo mesto. Tekma je dala vedeti, čeravno se je končala s 3:1 v korist Partizana, da utegne odločati o zmagovalcu tudi količnik golov. Pri tej tekmi smo se tudi odločili, da je boljše dati gol manj, kakor pa katerega prejeti. Ta taktika, kakor smo videli, nam je najbolje uspela.

Drugi dan prvenstva je bilo naše prvo srečanje s Crveno zvezdo, ki se je končalo s 5:0 (0:0, 2:0, 3:0) v našo korist. Igra ni bila na pravi višini, ker tudi nasprotnik ni igral kvalitetnega hokeja. Izredno zanimanje je vladalo za tekmo med nami in Ljubljano. Publika je ves čas bodrila Ljubljano, ker je razumljivo čutila, da bi bil naš poraz ugodnejši za plasman Partizana. Igra je bila na kvalitetni višini, ki je tudi po mnenju drugih pokazala napredek slovenskega hokeja. Premoč našega moštva v prvi in drugi tretjini ni prinesla zmage. Nasprotno! V ugodnejšem položaju in premoči smo dobili prvi gol iz gneče pred golom. Za Ljubljano je to skoraj pomenilo zmago, kar se pri njihovem »bunker« sistema kaj rado uresniči. Z naše strani je bilo mnogo zamujenih priložnosti za gol izpred neposredne bližine, pa vendar nam je komaj uspelo izenačiti v drugi tretjini po Kristanu z močnim strelom v prazni gol. Napadalna vrsta je bila v tej tekmi premalo učinkovita ali tudi, kakor pravimo včasih, da ni imela dan. V tej tekmi se je posebno izkazal vratar Novak, ki je v zadnjem trenutku igre zelo prisebno rešil skoraj gotovi gol. Neodločen rezultat proti Ljubljani je pomenil za nas nekaj, česar nismo najbolj želeli. Zavedali smo se, da bo odločilna tekma s Partizanom zahtevala od nas še več naporov, če si bomo hoteli priboriti zmago. Napetost in zanimanje sta naraščala, mi pa smo preživljali odločilne trenutke. Vsi komentarji in »preroki« so govorili v prid zmagi Partizana.

Partizan, ki je hotel doseči svoj psihološki učinek, je v tekmi s Crveno zvezdo v resnici zablestel. Zlasti v prvi in drugi tretjini je pokazal vso moč in znanje. S tem je hotel vtisniti strah predvsem nam. Spoznali smo tudi, da celo »čuveni« vratar Dušanovič ni nepremagljiv, navzlic slovesu, ki ga uživa. Za nas so te ugotovitve pomenile mnogo in vlile še več upanja v zmago.

Stadion na Tašmajdanu je bil v nedeljo nabito poln nestrpne publike. Naši so se predstavili v sivih dresih, kar ni običajno, saj so doslej igrali vse tekme v rdečih dresih. Tudi to je psihološko učinkovalo na publiko in igralce Partizana, kajti pred njimi je stal nenavaden nasprotnik. Začetek igre je dvignil pokonci ves stadion. Zabila se je dramatična in hitra borba, ki jo Beograd v

zgodovini jugoslovanskega hokeja še ni videl. Naši so takoj že v začetnih akcijah dosegli prednost in premoč, kar je publiko od presenečenja pomirilo. Nas, ki smo gledali, je stiskalo srce, kajti igra fantov nas je navdušila in prepričala v zmago. Že v 6. minuti je dosegel gol Turnšek, ki je nepričakovano streljal mimo presenečenega Dušanoviča v gol. Naši so zaigrali še z večjim poletom. Tišler pa je povečal rezultat na 2:0. Tega Partizan ni pričakoval, še manj pa njegovi pristaši. Borba, ki se je v zelo hitrih akcijah prelivala iz enega polja na drugo, se je zaključila z golom Valentarja, 3:0! Pričakovali smo konec prve tretjine, toda nepričakovano in nepravilno je bil izključen Čebulj B., Beograjčani pa so znižali rezultat na 3:1. Velik uspeh in prednost nam je vlila novih moči in poguma, čeprav je bila izključitev Čebulja tudi za nas huda preizkušnja. Partizan si je na vse načine prizadeval, da bi dosegel gole, toda naši so v tej veliki tekmi docela »predrsali« in preigrali nasprotnika ter po lepi kombinaciji dosegli najlepši gol, ki ga je dal Valentar. Vratar Novak je branil odlično. Z rezultatom 4:1 smo šli na počitek druge tretjine. Radi bi zakričali »Zmaga je naša!« Veselili smo se že v naprej, toda pred nami so bili še odločilni trenutki zadnje tretjine. Naši so zaigrali silovito in obdržali prednost in premoč vse do 10. minute zadnje tretjine, ko smo dobili nepričakovani gol z gneče, ko je hotel »Partizan« za vsako ceno doseči zmago. Naši jim tega niso dovolili. V 17. minuti je Partizan poizkusil zadnjo možnost, da bi vsaj dosegel neodločen rezultat. Igro je zapustil Dušanovič, namesto njega pa je stopil v igro šesti igralec. S hitro kombinacijo so računali, da bi nas preigrali in dosegli vsaj dva gola. Z naše strani smo poslali v boj najboljšo napadalno vrsto in obrambo. Napad Partizana se je začel pred našim golom, končal pa z golom, ki ga je dosegel Turnšek in tako povečal rezultat na 5:2. Pred golom je ležal nemočni Breliž, medtem ko je Dušanovič izza ograje opazoval usodo, ki se je žalostno bližala koncu. Verjetno ni mogel vzdržati, pa se je vrnil nazaj v gol; toda komaj se je znašel v golu, je Valentar dal šesti gol in tako postavil končni rezultat tekme 6:2. V 18. minuti so z zadnjimi sredstvi obrambe poškodovali Valentarja, da smo ga odnesli iz igrišča. Sekunde so tekale počasi, da še nikdar tako in komaj smo pričakovali, da je zadnja naznanila veselo vest o veličastni zmagi jeseniških železarjev. Na igrišču smo se znašli vsi v enem samem objemu in v nepopisnem veselju. Skromna slovesnost ob igranju državne himne je zaključila 10. jubilejno državno prvenstvo, ki je proglasilo naše moštvo za državnega prvaka v hokeju na ledu.

Brun Berti

Navdušen sprejem državnih prvakov na Jesenicah

F. Torkar

